

tiensstiens

DE ANDERE K(R)ANT VAN GENT – NR 23 – WINTER 2010

VLL. Pascal Debruyne, Sint-Kristoffelstraat 24, 9000 Gent
Verschijnt driemaandelijks,
Afgiftekantoor gent x, p508444, p.b. BC 10433

MET ONDER MEER:

Groot onderhoud:

Kadir Balci

Dossier:

**Beschutte
werkplaatsen**

Stadsontwikkeling:

Zaaien op beton

Ons Vlaanderen:

**Een lofzang op het
bastaard zijn**

Waar gebeurd:

Socialisme op zijn Gents

Gangmakers:

De preciaire puzzel

Inhoud #23

Edito: - p.3

Beste Daniël
ø vrienden

Groot onderhoud: - p.4

Kadir Balci

Column: - p.7

Alles Went

Ons Vlaanderen: - p.8

Een lofzang op
het bastaard zijn

Gangmakers: p.11

Precair puzzelen in
de Brugse poort

UGentmemorie: - p.13

De Blandijnberg

Sluitertijd: - p.16

Tekens aan de wand

Stadsontwikkeling: - p.18

Zaaien op beton

De Stad Herdacht: - p.20

Door het oog van de naald

Strip: - p.23

F@ctie: - p.24

Gent zonder ons

Dossier - p. 26

Beschutte
werkplaatsen

Waar gebeurt: - p.30

Consumeren voor
een betere wereld

Speciaal aanbod voor lezers van TienStiens

Jaarabonnement MO* voor
slechts € 27 (i.p.v. € 33)

Bestellen? Stuur uw naam en
adres naar promotie@mo.be
en vermeld 'bestelling
abonnement MO* via TienStiens'.
U kan ook bellen naar 02 536 19 77.

Dit aanbod is geldig tot 31/12/2010

MO* UW MAANDELIJKS MONDIAAL MAGAZINE. www.MO.be

Edito

BESTE DANIËL & VRIENDEN,

Proficiat, het ziet er echt mooi uit, veel beter dan voordien. Eén groot plein van harde, grijze stenen, allemaal egaal in het gareel, doch een beetje speels geschrinkt, het geheel enkel onderbroken door de tramsporen, hoogstens stijlvolle groeven. Straks zal het lijken of de tram gewoon over de Korenmarkt zweeft. De stenen zelf lijken qua kleur - warm grauw - gewoon over te lopen in de gevel van de kerk... van een *trompe l'oeil* gesproken! Elders sloven Sossen zich uit om de straten te plaveien in rood gesteente maar in Gent getuigen de keuzes toch van een subtielere smaak, nietwaar? Bovenop dit kader van typisch Vlaamse soberheid prijken nu al jolige palmbomen. Ludiek! Multicultureel zelfs. En straks is ook het Emile Braunplein klaar en herinnert een neo-Vlaamsche halle aan onze roemrijke Middeleeuwen. Bovendien verschijnt daar een toefje groen, dus moeten de hippies nu ook niet gaan zagen. Wat hadden ze verwacht? Dat men van het Kuipke een bos zou maken? Een beetje realistisch blijven, hé. Hetzelfde met dat pand aan de Vrijdagmarkt. Moest de stad zich dan gaan ruïneren, die grond opkopen en daar sociale woningen bouwen? Terwijl het centrum nu eindelijk een coherente shoppingzone wordt? Neen, jullie hebben dat daar goed laten begaan. Het groot winkelcomplex komt er nu toch en dat is prachtig zo. Vrijetijdsgenieters van binnen en buiten Gent kunnen dan schuilen voor de regen zonder te hoeven verzaken aan hun kooplust. Bovendien kunnen de buurtbewoners (die zijn er nog!) straks alles in één supermarkt kopen, wellicht één die tenminste voor meerwaarde staat. Dat is jammer voor de kleine buurtwinkels maar betalen we niet allen een prijs voor die stap voorwaarts? Kunnen ze het trouwens niet bezien als een *incentive* tot meer competitieve diensten? Persoonlijk vind ik dat marktgeschreeuw van bij Bajram nu toch ook niet meer hedendaags. Ik kijk in ieder geval uit naar de bouwplannen. Hopelijk publiceren jullie die in het stadsmagazine en valt er

een maquette te zien in de Lange Munt. Of onder het stoere toezicht van Jacob van Artevelde. Ludiek! Kortom, jullie doen dat echt goed. Gent gaat er op vooruit. Wat zeg ik? Wordt de parel van Vlaanderen! Bij momenten kan ik nu al niet meer door de stad fietsen zonder op cohorten toeristen te stuiten. Het lijkt of jullie een deal sloten met het Willemsfonds. Maar geen nood, hoor, als promotende Gentenaar rinkel ik eens speels alvorens ik over hun tenen rijd. Tenslotte komen ze daar toch voor, niet? Voor die historische, ietwat vrijzinnige rebelsheid zonder overdrijving? En altijd met de glimlach. Alleen hoop ik nu dat jullie het goede werk verder zetten en de buitenwijken aanpakken. De Brugse Poort en Ledeberg kwamen toch al voldoende in de media? Dat jullie dat niet aanboren, zeg. En de Sleepstraat! Half Vlaanderen komt hier al decennialang goedkoop eten. Waar blijven de brede terrassen met palmbomen? Maar, bon, jullie zijn hard bezig met de Oude Dokken, heb ik begrepen, en ook dat ziet er puik uit. Ik kijk er al naar uit om daar een appartementje te kopen: 's zomers langs de nieuwe marina flaneren, een restootje langs de kade, een danspasje in de discotheek... Mmmh, ge hebt volkomen gelijk: Gent, zoveel stad!

Seb C.

Colofon

RADAR IS EEN OPEN SAMENWERKINGSVERBAND TUSSEN EEN AANTAL INDIVIDUËN EN ORGANISATIES. ZE BRENGEN VIER KEER PER JAAR DE STADSKRANT TIENSTIENS UIT, GEKOPPELD AAN EEN INTERACTIEVE WEBSITE (WWW.TIENSTIENS.ORG).

REDACTIE

MARLIES CASIER, WOUTER BRAUNS, KOEN DE STOOP, STIJN OOSTERLYNCK, AN VAN RAEMDONCK, SIGGI VERTOMMEN, SEBASTIEN CONARD, PASCAL DEBRUYNE, STEFAAN ONGHENA, BERBER VERPOEST, TOON LAMBRECHTS

BEELDREDACTIE

FREDDY WILLEMS, NATHALIE DECOENE, SEBASTIEN CONARD, RUBEN ACCOU, TOON LAMBRECHTS

HOOFDREDACTIE

KOEN DE STOOP, MATHIAS BIENSTMAN, FREDDY WILLEMS, AN VAN RAEMDONCK, MARLIES CASIER, BERBER VERPOEST

EINDREDACTIE

KOEN DE STOOP, BERBER VERPOEST

VORM + COVER ILLUSTRATIE

AFREUX BEELDFABRIEK

CONTACT

STADSKRANT TIENSTIENS
SINT-KRISTOFFELSTRAAT 24
9000 GENT
REDACTIE@TIENSTIENS.ORG
0477/982625

ADVERTENTIES

MAIL NAAR REDACTIE@TIENSTIENS.ORG

STEUN

RADAR WORDT GESTEUND DOOR VICTORIA DELUXE EN VOORUIT. MAAR OOK UW INBRENG IS NODIG! U KUNT EEN VRIJE BIJDRAGE STORTEN OP REKENINGNUMMER 523-0460379-92 BIJ DE ETHISCHE BANK TRIODOS. BIJ GIFTEN VANAF 25 € (STEUNABONNEMENT) ONTVANGT U TIENSTIENS EEN JAAR LANG IN DE BUS.

MET DANK AAN DE SPAARDERS VAN TRIODOS-BANK

Triodos @Bank

Groot onderhoud

“Gent & Istanbul werken op mij in als muzen”

TURQUAZE REGISSEUR KADIR BALCI OVER FAMILIE, LIEFDE EN INSPIRERENDE STEDEN

Het is één van die stralende late zomerdagen wanneer ik Kadir Balci opwacht in de Barrista aan de waterkant. Toegegeven, een tikkeltje nerveus voor mijn allereerste ontmoeting met een filmregisseur, en, als ik de voorspellingen mag geloven, aanstormend talent. Nergens voor nodig, zo blijkt wanneer hij ontspannen en in alle bescheidenheid de koffiezaak binnenloopt.

Ik wil het hebben over zijn eerste langspeelfilm, *Turquaze*, maar evenzeer ben ik nieuwsgierig naar de man achter de beeldprent en zijn liefde voor de stad. Ik weet dat Kadir Balci (*1970) is opgegroeid in

Gent en afgestudeerd als meester in de audiovisuele kunsten, afdeling regie aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten (KASK) te Gent. Kadir's grootouders migreerden van Macedonië naar Turkije en Kadir's vader in de jaren zestig naar België kwam als arbeidsmigrant. De oude foto's die op de filmsite prijken vertellen iets over Kadir's gevoel voor humor: de sportwagen die zijn vader kocht om zijn moeder te imponeren, een foto die laat zien hoe hij en zijn broer trots staan te blinken in de besnijdeniskostuums die moederlief tot Zoro-kostuums heeft omgedoopt. Ik wacht niet langer en steek van wal.

Tussenin kleur

Turquaze: een film over drie broers die na de dood van hun vader op zoek gaan naar een nieuw evenwicht in hun leven, of een film over de onmogelijke liefde tussen een jongen van Turkse en een meisje van Vlaamse origine?

De film is in de eerste plaats een familiekroniek, maar verteld aan de hand van een liefdesverhaal. Het is de

kroniek van zowel een Turks als een Vlaams gezin.

Inzoomend op het vraagstuk van de gemengde relatie. Films zoals Kassablanka, Los, The Kebab Connection handelden over het vraagstuk van gemengde relaties. Waarin verschilt het liefdesverhaal in Turquaze van die andere prenten?

“Ik wilde spelen met de clichés van de onmogelijke liefde. In Kassablanka vond ik die clichés verkeerd geplaatst: het ging opnieuw over de hoofddoek, je had een gezin van gematigde moslims met daartegenover een Vlaams Rechts

"Als je een film maakt werk je in de eerste plaats vanuit de buik. Het herkenbaar, tastbaar zijn van de film is het belangrijkste voor mij"

gezin,... in plaats daarvan wou ik alle kanten tonen. Anderzijds gaat de film niet in se over de multiculturele problematiek, al laat ik het wel indirect aan bod komen.”

Je schrijft inderdaad over je film dat het een intiem portret wil zijn van mensen in hun echte leven, geen politiek statement. Toch kaart je met het thema ‘gemengde relaties’ een thema aan dat voor veel mensen van Turkse origine nog steeds taboe is. Maakt dat het toch niet weer politiek?

“In zekere zin wel. Maar het thema van de gemengde relaties is eeuwenoud. In de film

stak ik een Balkan-nummer dat de onmogelijke liefde beschrijft tussen een Servische jongen en een Bosnisch meisje. Een knipoog naar dat thema. Ik vergelijk het ook graag met de blauwe M&M's: je leeft op een andere plaats, niet in Turkije, en dan kan je niet verwachten dat blauw niet op een bepaald moment naast rood rolt en komt te liggen. Tegelijkertijd vind ik ook dat het thema gemengde relaties niet iets ‘van de Turken’ of ‘moslims’ is. Ik herinner me dat ik verbaasd was toen een Zweedse vriendin, die hier leeft, me vertelde dat ze getrouwd is met een Zweed. Ze had haar echtgenoot via een dating website voor Zweden gevonden. Zo kon ze haar identiteit beter bewaren, zei ze me. Ze was ook op zoek naar de vertrouwde van thuis. Zijn we daar niet allemaal naar op zoek? De naam van de film ‘Turquaze’ duidt er ook op dat de werkelijkheid niet zwart of wit is maar turquoise, een ‘tusseninkleur’. De film zegt niet dat je een gemengde relatie moet hebben maar wel dat het je eigen keuze moet zijn. Wat ik graag wil meegeven is dat je voor je eigen keuzes moet gaan in het leven. In een discussie over Les Barons herinner ik me dat iemand zei ontgoocheld te zijn over het einde van de film, omdat het hoofdpersonage dan toch voor iemand ‘van hen’ kiest. Ik vond dat helemaal geen foute maar net een goede keuze, omdat het zijn eigen keuze was, ongedwongen.

Je kan je ook afvragen of je als filmmaker moet sensibiliseren? Als je een film maakt werk je in de eerste plaats vanuit de buik. Het herkenbaar, tastbaar zijn van de film is het belangrijkste voor mij. Bij de preview zei een journalist ‘de film zat dicht op mijn nek’. Dat is wat ik wil bereiken met Turquaze. Ik

"Wanneer ik door de oude stad loop dan bekruipt me dat zelfde gevoel van melancholie als in Istanboel"

geloof dat ik wel eerder een Mike Leigh ben dan een Ken Loach. In Mike Leigh's films kan je het meeste met mensen delen.”

Migrantenetiket

Nu je het hebt over Les Barons. Die film bracht heel Molenbeek op de been. De cinema's zaten afgeladen vol. Denk je dat jouw film ook bijzondere aandacht zal krijgen van de Turkse Gentenaars?

“Ik ben heel benieuwd naar de reacties van het Vlaamse en het Turkse publiek, maar ook naar de verschillen binnen de Turkse diaspora in het algemeen. Zullen Europese Turken de film anders smaken dan Canadese? In eerste instantie dacht ik dat het anders zou zijn in Canada, over zee, omdat ze daar niet dezelfde migratiegeschiedenis kennen als in Europa, maar nu beseft ik dat Canada en de VS evengoed migratielanden zijn.”

Zou je film niet, doordat het net een familieverhaal is, in staat moeten zijn om die verschillende geografische contexten te overstijgen?

“Ik vraag het me af. Ik wilde in elk geval graag een universele film maken en ik hoop ook daarin geslaagd te zijn. Ik hoop dat mensen uit de Turkse gemeenschap iets herkennen en voelen bij de film. Misschien zal het ook toelaten om hun betrokkenheid te tonen? Het is wel frappant hoe mensen binnen de Turkse diaspora vasthouden aan hun Turkse identiteit. Er gebeurt iets en hup, iedereen staat recht. Zelf ben ik meer kosmopolitisch, identificeer ik me minder op die manier. Bovendien is mijn eigen identiteit ook nog een stuk onduidelijker door de dubbele migratiebeweging van mijn ouders, van Macedonië naar Turkije en van Turkije naar Europa.”

Je schrijft zelf ook ‘ik beschouw mezelf niet als allochtoon’, echter, de kans is groot dat je film en jij als regisseur net wel zo in beeld zullen komen. Kan je daaraan ontsnappen?

“Ik denk dan ‘laat ze denken’, ik geloof niet dat je kan ontkomen aan het etiket. Bovendien is het ook niet los te koppelen

van mijn eigen geschiedenis: ik ben het kind van migranten en ik ben ook deel van een gemeenschap waar sommige zaken moeilijk bespreekbaar zijn. Ik hoop wel dat ik, door een pionier te zijn als Vlaams-

Turkse filmmaker, ertoe kan bijdragen dat, dat soort etikettering in de toekomst los gelaten kan worden en mensen niet meer met dat soort vragen op de proppen zullen komen.”

Broers ondereen

Je werkte en leefde in het Verenigd Koninkrijk. Toch keerde je terug naar Gent?

“Ik wilde terugkeren naar de plaats waar ik begonnen ben om mijn eigen verhaal te kunnen vertellen. Dat verhaal speelde al tien jaar in mijn hoofd. Engels is trouwens ook niet de taal waarin ik het beste mijn emoties kan uitdrukken.”

Tot op welke hoogte is Turquaze ook autobiografisch?

“Het liefdesverhaal is gebaseerd op dingen die ik mee maakte en ook zaken die ik zag in mijn omgeving. Ik observeer graag., Of zoals de schrijver Hanif Kureishi het stelt: ‘elk schrijven is autobiografisch’. Onlangs vroeg iemand welke van de drie broers in de film het meest op mij lijkt. Wel, de broers hebben alle drie iets van mij. Het verhaal heeft een lange rijping gekend. Ik wou het tien jaar geleden al vertellen maar ik durfde het toen niet neerpennen. Bovendien moet je ook echt iets te vertellen hebben als filmmaker want niemand zit natuurlijk op mijn film te wachten. Toen ik pas afgestudeerd was aan het KASK wou ik graag een film maken, maar ik had de maturiteit niet. Je moet klaar zijn om het te doen en ook heel hard zijn voor jezelf.”

Je broer Burak is het hoofdpersonage in de film. In het gewone leven is hij flamencogitarist en kennen we hem van achter de bar in de Coffee Lounge aan het stadhuis. Is er voor hem een toekomst in de filmwereld weggelegd?

“Ik zocht lang maar vond geen geschikte hoofdrolspeler. Er waren wel goede kandidaten, maar ze lagen te ver van het karakter dat ik zocht. Natuurlijk dacht ik niet aan mijn broer: hij is helemaal geen acteur. Uiteindelijk was het mijn producer, Dirk Impens, die zei ‘je hoofdpersonage staat hier pal voor u!’ Ik heb mijn broer gezegd om nog af te wachten voor grote engagementen. Maar het was leuk om hem te zien evolueren en meer en meer filmisch te zien denken. De film lag ook dicht bij hem en daardoor had hij een voorsprong.”

Gaat de film ook over een kloof tussen generaties?

“Ja, zeer zeker. Dat zie je bijvoorbeeld zeer goed in

de relatie tussen Timur, het hoofdpersonage, en zijn moeder. Het is pas op het moment dat ze zelf die kloof ziet dat zij in staat is om die te overbruggen. Maar omdat te begrijpen moet je de film gaan zien.”

Watersteden

De film speelt zich af in Istanboel en in Gent. Het ene een wereldstad van formaat, het andere een provinciestad. Istanboel spreekt tot de verbeelding. Geldt dat ook voor Gent?

“Gent is voor mij een mini-Istanboel. Wanneer ik door de oude stad loop dan bekruipt me dat zelfde gevoel van melancholie als in Istanboel. Istanboel is een grote stad maar er is toch plaats voor het menselijke, voor intimiteit. De melancholie van Istanboel

straalt ook uit op de film en de muziek die Bert Ostyn geschreven heeft. En ja, Gent spreekt ook tot de verbeelding. Ik heb nachten rondgedwaald door de stad, terwijl ik over het verhaal en de film aan het denken was. Istanboel en Gent zijn steden die werken als een muze.”

Gent-Istanboel, hoe verhouden die twee ‘stadsmuzes’ zich tot elkaar in Turquaze?

“Gent is net als Istanboel een waterstad en ik heb gelijkenissen proberen te trekken, maar tegelijk heb ik dat niet willen forceren. Ik heb ook bewust gekozen om het toeristische centrum van Gent niet in beeld te brengen. In plaats daarvan zijn we gaan filmen in de buitenwijken. Plaatsen die misschien migrantenbuurten zijn maar tegelijk ook weer niet. Zo hebben we gefilmd in de Brugse Poort, Macharius, Dampoort en ook aan de Bijloke-site. Idem voor Istanbul. We zijn daar weg gebleven uit de toeristische zones. We trokken met onze camera naar de buurten waar ik in mijn kinderjaren de zomers doorbracht. Dat was toen ‘het einde van de stad’, nu zie je enkel nog een zee van appartementsblokken die precies als legoblokjes naast elkaar gezet zijn. Istanboel strekt zich nu uit tot in het oneindige.”

Marlies Casier

MEER WETEN?

TURQUAZE DRAAIT MOMENTEEL IN DE CINEMAZALEN. NAAST BURAK BALCI IN DE HOOFDROL SPELEN ONDERMEER CHARLOTTE VANDERMEERSCH, MAAIKE CAFMEYER, JOHAN HELDENBERGH EN TINE EMBRECHTS MEE. BERT OSTYN, BEKEND ALS ZANGER VAN ABSYNTHES MINDED (EN WEST-VLAAMSE INWIJKELING IN GENT) COMPONEERDE DE MUZIEK VOOR DE FILM.

Column

Alles went

In Meulestede is het meer maandagochtend dan zaterdagavond, maar alles went. Een mens past zich verbazend snel aan zijn leefomgeving aan. Het kan immers altijd nog erger, het laagtepunt kan altijd nog dieper komen te liggen. Als je buurman in een kartonnen doos woont dan prijs je jezelf rijk en gelukkig dat het niet binnen regent in je sociale woning. Dat we niet mogen klagen, mijnheer, ondanks het weinig florissante uitzicht op een desolate achterkoer met zeven grijze garageboxen. Af en toe een verdwaalde straatkat die over de zinken platen dwaalt, een buurjongen die zijn opgefokte brommer van stal haalt, qua visuele prikkels is het behelpen in mijn nieuwe buurt.

Alles went in Gent. Mijn vorige winter heb ik, door de omstandigheden gedwongen, doorgebracht in een morsige noodwoning in Nieuw Gent. Om acht uur 's avonds valt het openbare leven stil in Nieuw Gent. De sombere buurtkroegen sluiten hun deuren, de laatste frikandellen verlaten het frietkot, de lokale junks halen hun ultieme gram, het wordt doodstil op straat en in

de donkere woonkazernes flikkeren de blauwe lampen van de beeldbuizen aan en uit. Nu is het nachtleven in het Rabot, de wijk waar ik pleegde te wonen tot mijn onderkomen afbrandde, ook niet bepaald vergelijkbaar met dat van Las Vegas, maar het Rabot heeft wel een ziel, een kloppend hart en een eigen ritme terwijl Nieuw Gent de ziel heeft van een platgedrukt colablikje en de dynamiek uitstraalt van een verlaten soldatenkerkhof.

De dynamiek in de achtergestelde volkswijken van Gent komt niet van de oude, vermoeide, misnoegde, autochtone Belgen, maar van de allochtone, jonge en veelal kroostrijke gezinnen die meer toekomst

centralistische stadsbestuur worden georganiseerd om de sociale cohesie te bevorderen, hoe goed bedoeld, schieten de doelgroepen waaraan ze gericht zijn hopeloos voorbij. Met een smulfeestijn van gekookte beenhesp à volonté en een gratis optreden van Nicole en Hugo krijg je mijn Turkse en Afrikaanse burens de deur niet uit.

In Meulestede is de kleur grijs in alle mogelijke tinten overheersend.

Maar een gegeven paard mag men niet in de muil kijken, zelfs niet als die een beetje stinkt en rotte tanden heeft. Het heeft zijn tijd geduurd, een kleine tien jaar, vooraleer mij een sociale woning werd toegewezen en het zou van ondankbaarheid getuigen

om hier een opsomming te maken van alle kleine en minder kleine verborgen en onzichtbare gebreken ervan. En wie over alles tevreden is, voldaan en volgevreten, verliest zijn appetijt en zijn verlangen naar het betere.

Alles went. We mogen niet klagen, mijnheer want het kan altijd nog erger. In Afrika moeten de mensen het stellen met één euro per dag en ze hebben geen digibox waarmee ze meer dan driehonderd kanalen kunnen ontvangen. Of denkt u dat het

leven van de Romazigeuners een pretje is, altijd maar weer van hot naar her hossend en nergens welgekomen?

Met een beetje geluk en veel gevoel voor zelfrelativering spartel ik mij wel weer doorheen het regenseizoen en inmiddels blijf ik tussen mijn kartonnen verhuisdozen dromen van mijn mooie rozentuin.

Lieven Deflandre

© FREDDY WILLEMS

dan verleden hebben. De verloedering en verpaupering van de suburbs rond de Gentse binnenstad zou pas helemaal onomkeerbaar worden en de schwung er voorgoed uit als de ondernemende Nieuwe Belgen hun biezen zouden pakken en hun handeltje opdoeken. Het zijn de Turkse bakker en de Pakistaanse uitbater van de nachtwinkel die het licht brandende houden in het getto.

De jaarlijkse buurtfeesten die door het

Een lofzang op het bastaard-zijn

Congolese Belgen of metissen. C'est quoi ça vraagt u zich af? Reden genoeg voor vzw Mixed 2010 om deze vergeten kinderen van het vaderland in de schijnwerpers te plaatsen. Naar aanleiding van vijftig jaar Congolese onafhankelijkheid verzamelde de vzw Belgisch Congolese kunstenaars die hun verhaal willen doen: wat betekent het om "metis" te zijn in België? Roland Gunst en Kathleen Ghequière vertellen het ons, elk vanuit hun achtergrond. Gunst is metis, documentairemaker en Gentenaar; Ghequière is antropologe en co-auteur van "De bastaards van onze kolonie", een verzameling verhalen van metissen uit de koloniale periode.

Steekvlamjournalistiek, zo noemde auteur Ludo De Witte tijdens de Gentse Feesten debatten de plotse media-aandacht voor Congo. Hij ziet weinig bereidheid om een echt debat te voeren over onze koloniale geschiedenis. Die hoop koesterde Kathleen Ghequière nochtans met het boek "De bastaards van onze kolonie", een van de pronkstukken van het initiatief Mixed 2010. Zij wenst dat de Belgische ervaring met het koloniale apartheidssysteem niet langer weggemoffeld wordt. "Het onderdrukken van deze erfenis heeft ons voor een stuk geblokkeerd in de manier waarop we vandaag met onze minderheden omgaan", aldus Ghequière.

"Ik moest bewijzen dat ik een plaatsje verdiende in de westerse wereld"

Bastaards, métisses, mulatten...

Het boek verzamelt de levensverhalen van een twintigtal kinderen van een Congolese moeder en een blanke Belgische vader die vlak voor de Congolese onafhankelijkheid naar België overgebracht werden. "Door deze gemengde raciale afkomst stelden zij de koloniale administratie voor een bijzonder vraagstuk", schrijft Ghequière in "De bastaards". Blank, noch zwart zijnde wist men niet

PAULINE, MET MOEDER EN ZUSJES

wat aan te vangen met deze vervellende tussencategorie.

Voor 1960 werd er nauwelijks gehuwd tussen blank en zwart, de administratie liet dat niet toe. De metis was derhalve onwettig, 'een bastaard' of nog: 'kind van de zonde', 'duivelskind', 'halfbloed'... Omdat zij per slot van rekening 'halve Europeanen' waren, werd beslist om hen in aparte instellingen op te voeden en te onderwijzen in posten van de christelijke missies. Dit betekent dat de Afrikaanse moeders overhaald of gedwongen werden hun kind af te staan.

De koloniale blik werkte vaak lang

door op de identiteit van de metis. Dit systeem stelt blank en mannelijk als de norm, zwart en vrouwelijk als de mindere. Niet alleen bij de metis, maar ook in de Belgische geesten lijkt die koloniale zienswijze vandaag nauwelijks achterwege gelaten, volgens Ghequière: “Het idee van segregatie tussen zwart en wit leeft door in onze manier van denken. Zwart hoort hier niet thuis, wit wel. Wij hebben de neiging te zwijgen en gaan mekaar uit de weg. Meer dialoog zou schelen. We moeten minder schrik hebben om de minder propere geschiedenis ook een plaats te geven want alleen zo kunnen we verder.”

De antropologe stelde vast dat de indrukwekkende verhalen van diep moesten komen. “Het zijn verzwegen verhalen”, zegt Ghequière. Een ingebakken dankbaarheid zette de rem op. “Dankbaar dat je toch naar België kon komen, dat je in België kon naar school gaan, dat ge uit *de brousse* zijt... Ge

gaat toch niet beginnen klagen zeker, we zouden juist dankbaar moeten zijn!”. Lange tijd kreeg ze bezorgde telefoontjes van geïnterviewden die zich ervan wilden vergewissen dat ze wel dankbaar genoeg overkomen. De houding van schatplichtigheid aan België zat heel diep. “De verhalen werden schoorvoetend verteld,

maar eens het deksel van de pan was, kwam ook alles eruit. Het deed hen enorm deugd eindelijk op deze manier over dat verleden te kunnen vertellen”, zegt Ghequière. Voor velen was dit een sleutelmoment. “Van sommige mensen kenden zelfs de eigen kinderen de achterliggende verhalen niet. Erna speelde er een multiplicatoreffect. Plots stelden allerlei mensen uit de omgeving van de geïnterviewden zich ook kandidaat”, vertelt Ghequière.

“En plots werd ik Afrikaan”

De lezer krijgt een blik gegund op het strenge leven in de missiescholen van de Witte Paters en zusters. Men vertelt hoe men went aan de breuk met de ouders, hoe men zich richt op een huwelijk met een blanke

of een andere metis en welke dromen haalbaar of onmogelijk zijn. Vervolgens volgt de transfer en kennis-making met België. Velen werden als weeskinderen in gezinnen geplaatst. En met de aankomst in België, stelt men verbouwereerd vast dat men eigenlijk niet ‘blank’ is, maar dat men plots Afrikaan, ‘een zwarte’ is geworden.

En hierin schuilt een van de sterktes van het boek. Het is verbazend hoe uiteenlopend omgegaan wordt met een sterk vergelijkbare koloniale hiërarchische, racistische context. Voor sommigen lijkt racisme een zweverig abstract begrip waarmee men nooit te maken krijgt, voor anderen is de erva-

ring met racisme en segregatie een levensgroot probleem. “Toch”, zegt Ghequière, “kan ik zeggen dat ze racisme allemaal maar al te goed kennen. Je moet maar eens een avond met hen gaan stappen. Alleen hebben sommigen het onderwerp geklas-seerd als een probleem dat niet het hunne is, maar dat van de racist”.

Ze aanvaarden de beperkingen die het hen geeft en berusten daar in. “Men went er min of meer aan en men windt er zich minder en minder over op, zeker naarmate men ouder wordt”, zo vertelt Charlie sereen in “De bastaards”. Voor anderen is de impact van racisme niet zo makkelijk af te wimpelen. Bij deze tweede groep hoort jong documentairemaker Roland Gunst.

De perfecte Belg

Roland Gunst stelde in het kader van Mixed 2010 zijn autobiografische documentaire “Colour Bar” voor. “Eigenlijk wou ik lange tijd ‘het verhaal van de metis’ brengen tot ik inzag dat ik anderen wilde laten vertellen wat ik zelf heb meegemaakt. Ik besloot uiteindelijk de moed bijeen te rapen en mijn eigen verhaal te doen”, zegt Gunst.

Gunst kwam in 1989 als twaalfjarige naar België met zijn Congolese moeder en Belgische vader, zijn zus en broer. Hij deelt de ‘in-een-klap-Afrika-ervaring’ met geïnterviewden in ‘De bastaards’. “Ik ben geboren in een blanke wereld en bewoog in een blanke wereld. Dat was mijn spiegelbeeld”, zegt Gunst. “Tegelijk hadden we Congolese familie en vrienden. Ik bewoog tussen die twee groepen zonder hier vragen bij te stellen, die culturele aanpassingen waren evident want ik ben een genetische en culturele metis. Hier merkte ik dat ik geen Belg was maar een ‘neger’ en dat ik moest bewijzen dat ik Belg was.”

Blank zijn in Congo is evenveel een kwestie van huidskleur als van socio-economische status. “In Congo was ik een ‘munde’, een blanke. Munde verwijst ook naar een geprivilegieerde socio-economische positie in de ogen van de Congolees. In Congo was ik mij bewust van de verschillen tussen Congolezen en Belgen maar niet in termen van rassen of kleuren, want ik was kleurenblind. In mijn wereld was er geen sprake van zwarten tegen blanken of zwarten tegen blanken.” Het is welstand en status dat verschil legt tussen mensen. Gunst: “In Congo waren de verschillen sociaal-economisch, er waren

rijke en arme zwarten. Ik kende arme Congolezen maar ik kende ook Congolese ministers, of bankdirecteurs. Als mundele verwachtte ik overal ter wereld met respect behandeld te worden.”

In België werd die basiszekerheid van onder de voeten geschoven. “Op school kreeg ik te maken met geweld en scheldpartijen, enkel omwille van mijn onzuiver Belgisch uiterlijk”, zegt Gunst. “Racisme is hetgene wat me het meest geraakt heeft. Ik wist zelfs niet dat dat bestond, en ik meen dat serieus hé. Dit was erger dan het zich moeten bewijzen als Belg. Racisme is veel vermoeiender, veel agressiever.” Hij deed zijn best op school om zo makkelijker aanvaard te worden en vooroordelen te ontcrachten. Hij wilde bewijzen dat de Congolese bagage hem niet minder capabel of armer maakte, maar juist rijker. “Eigenlijk moest ik bewijzen dat ik een plaatsje verdiende in de westerse wereld, dat ik een recht van bestaan had in mijn eigen land België. Waarom ken ik

geen enkele blanke Belg met deze ervaring? Mijn overlevingsstrategie bestond erin om de perfecte Belg onder de Belgen te worden. Naar de buitenwereld toe wou ik onfeilbaar zijn”, zegt Gunst.

Gunst’s verhaal is persoonlijk benadrukt hij. Hij wil zijn ervaringen niet veralgemenen. In Gent aangekomen om te studeren lukte het beter om relaties aan te knopen en om zelfstandig te worden. “Relaties waren hier minder cultureel bepaald. En hier besepte ik tegelijk hoe ver ik van de Congolese leefwereld en cultuur verwijderd was geraakt. Ik was geen culturele metis meer. Ik schaamde mij tegenover mijn volk en vooral tegenover mijn moeder want ik hou van de Congolese cultuur. Zo druk was ik bezig geweest met te zoeken wie ik was” zegt hij. Nu vraagt hij zich af wat hij met dat Congolese deel van zichzelf moet aanvangen. “Moet ik het terug opzoeken en zuurstof geven? Ik heb er nood aan. Uiteindelijk wil ik wel graag fungeren als een brugfiguur tussen de twee culturen.”

Lofzang op de onzuiverheid

Ondanks het tijdsverschil van dertig jaar deelt Gunst bepaalde ervaringen en reflexen met een aantal geïnterviewden in het boek. Ook de oudere generaties metissen probeerden meer dan eens om superbelgen

te worden, zo blijkt uit de getuigenissen. Het ondersteunt de stelling van Ghequière dat men de koloniale blik - gedetermineerd door een fundamentele tweedeling tussen blank en zwart - slechts moeizaam kan achterlaten omdat men deze erfenis nooit de nodige aandacht heeft gegeven.

Ghequière gelooft dat “het apartheidssysteem een onvoorstelbare stempel gedrukt heeft op onze manier van naar de wereld te kijken. Zolang je als een ‘niet-blanke’, als een ‘vreemde’ gezien wordt, hoe kunnen we dan vooruitgaan? Ik meen dat onze samenleving geblokkeerd is in het hele integratiediscours door dit racistische koloniaal denksysteem te ontwijken en te onderdrukken.”

Lijnrecht tegenover het apartheidsddenken staat het citaat van Salman Rushdie in het begin van het boek

“De bastaards”. Rushdie houdt er een lofzang op het bastaard-zijn, “op de vermenging, onzuiverheid, gedaantewisseling die voortkomt uit nieuwe

en onverwachte combinaties van mensen, culturen, ideeën (...). Het bejubelt de kruising en vreest het absolutisme van de Zuiverheid”. Ghequière vindt zich hierin perfect terug en vraagt zich af wanneer we gaan stoppen met mensen op te delen. “Er is wit en zwart, dan zogenaamde halfbloeden of metissen, dan zijn er de kwartjes en daarna misschien de mensen die voor een achtste Afrikaans bloed hebben.. Vanaf wanneer is dit van geen tel meer? Hoe absurd is dat opdelen, toch?”

An Van Raemdonck

MEER WETEN?

MEER INFO OVER DE PROJECTEN VAN MIXED 2010 OP WWW.MIXED2010.BE

'DE BASTAARDS VAN ONZE KOLONIE. VERZWEGEN VERHALEN VAN BELGISCHE METISSEN' DOOR KATHLEEN GHEQUIÈRE, SIBO KANOBANA EN FILIP CLAUS IS UITGEGEVEN DOOR ROULARTA BOOKS.

“COLOUR BAR”. OVER DE BELGISCHE-CONGOLESE MÉTIS EN ZIJN ZOEKTOCHT NAAR EEN IDENTITEIT. PRODUCTENT: SJIEKONG.

PRECAIR PUZZELLEN IN DE BRUGSE POORT

Signalen over de schrijnende leefomstandigheden in de 19de eeuwse gordel, we schreven er in een vorig nummer (tienstiens 21) al over. In de Brugse Poort namen ze die signalen ernstig en in juni vond er een boeiende ronde tafel plaats over wat er zoal scheefloopt in de Brugse Poort.

De Brugse Poort is de laatste jaren meermaals in de belangstelling gekomen. Het stadsbestuur investeerde er in het kader van 'Zuurstof voor de Brugse Poort' veel in de leefbaarheid van de wijk. Het slaagde er samen met een aantal lokale partners in de beeldvorming rond de wijk om te keren. Van een verloederde arbeiderswijk naar the place to live voor alternatieve stedelijke middenklassers. Dat niet iedereen zich daarin kon vinden, bleek bij de Lijn 3 tentoonstelling. De voormalige en alom gerespecteerde straathoekwerker in de Brugse Poort Jan Beke vroeg door middel van een reeks aangrijpende foto's aandacht voor de vergeten onderkant van de samenleving in de Brugse Poort. Onmiddellijk ontspon zich een discussie met een aantal buurtbewoners en organisaties over wat zij zagen als een eenzijdig beeld van hun wijk.

Eenzijdig of niet, de sociale realiteit zoals die getoond wordt in Lijn 3, is wel degelijk aanwezig in de Brugse Poort (en de rest van de 19de

eeuwse gordel). Daarom organiseerde het Buurtteam samen met stadskrant tienstiens een ronde tafel voor terreinwerkers in de Brugse Poort. Meer dan zestig mensen legden op 7 juni 'de precaire puzzel' van de wijk. In de voormiddag geen discussie. Iedere aanwezige kreeg enkele minuten toebedeeld om het hart te luchten over zijn of haar ervaring met precaire situaties in de buurt. Welke problemen raken maar niet opgelost? In de namiddag gingen de aanwezigen aarzeland op zoek naar mogelijke oplossingen en antwoorden. Het resultaat was een waslijst precaire situaties, groepen en plaatsen waar terreinwerkers dagelijks mee geconfronteerd worden. Daarnaast ook een lijst met mogelijke actiepunten. Een greep

uit wat er die dag allemaal besproken werd.

AAN DE SLAG

Werkloosheid blijft een belangrijk knelpunt. Er moet werk gemaakt worden van meer kinderopvang en taallessen in de wijk. Voor de moeilijker te bereiken doelgroepen is het verdwijnen van Vlaamse financiering voor het sociaal interim kantoor Instant A een serieuze tegenvaller. De informele - soms zelfs criminele - economie is nadrukkelijk aanwezig in de wijk, dikwijls door het gebrek aan toegang tot de reguliere economie. De aanwezige private actoren in de wijk worden te weinig aangesproken op de maatschappelijke meerwaarde die ze voor de wijk (bv. door jobs) kunnen leveren.

De sociale economie kan een grotere rol te spelen, bijvoorbeeld door bestaande noden in kinderopvang te lenigen. Armoede is een moeilijk probleem. Ze is enerzijds sterk geconcentreerd in de wijk, maar is anderzijds het resultaat van processen die de wijk ver overstijgen. Toch kan er op wijkniveau aan gewerkt worden, bijvoorbeeld door mensen beter bekend te maken met hun rechten, de gratis voedselbedeling uit te breiden en te werken aan een beter betaalbare tandzorg.

THUIS IN DE WIJK

Op het vlak van huisvesting kampt de wijk met huisjesmelkerij, dakloosheid, stijgende energiekosten en sociale ver-

dringing. Er is een gebrek aan kwalitatieve huisvesting. Eén suggestie is om woningen voor het verhuren te screenen, nulmetingen te doen voor de aanvang van grote projecten en budgetmeters op eenvoudige vraag (en dus niet enkel bij betalingsproblemen) te laten installeren. Nogal wat mensen in de Brugse Poort zijn eenzaam. Sinds 2006 doen buurtwerkers niet meer aan individuele dienstverlening en verwijzen ze mensen door naar gespecialiseerde diensten, met het OCMW als eerste partner. De migrantenconsulenten, die bewoners in het Turks en Arabisch te woord konden staan, verdwenen. Door die doorverwijzing vallen gaten. Het stadsbestuur zou de meerwaarde van een lokaal dienstencentrum kunnen bekijken. De communicatie en interculturele relaties in de wijk verlopen dikwijls moeizaam. Onderliggend speelt de precaire socio-economische positie van veel bewoners een rol. De Roma komen de laatste maanden in het nieuws, maar de vraag is, of de problematiek zich tot die ene groep beperkt en hoe je de discussie niet verengt tot het thema overlast. Op straatniveau met alle bewoners een 'goed nabuurschapcode' opstellen, kan het samenleven bevorderen.

De Brugse Poort blijft een aantrekkingspool voor drugverkopers en -gebruikers uit de hele stad. Het gebeurt ook steeds zichtbaarder. Zeker de verslaafden die ook dakloos zijn en psychische problemen hebben, kunnen niet meer terecht in de drugshulp en blijven dus op straat rondhangen. Bij gebrek aan een gebruikersruimte en door een beperkt aanbod van spuitenruil worden in de openbare ruimte drugs gebruikt en vuile spuiten achtergelaten. De publieke ruimte in de Brugse Poort is een teer punt. Er is te weinig open ruimte en er wordt veel zwerfvuil achtergelaten. De aanleg van de pleinen is dikwijls niet afgestemd op de noden. Mensen moeten absoluut gesensibiliseerd worden over het achterlaten van vuilnis. Er zouden pleinbegeleiders moeten komen en

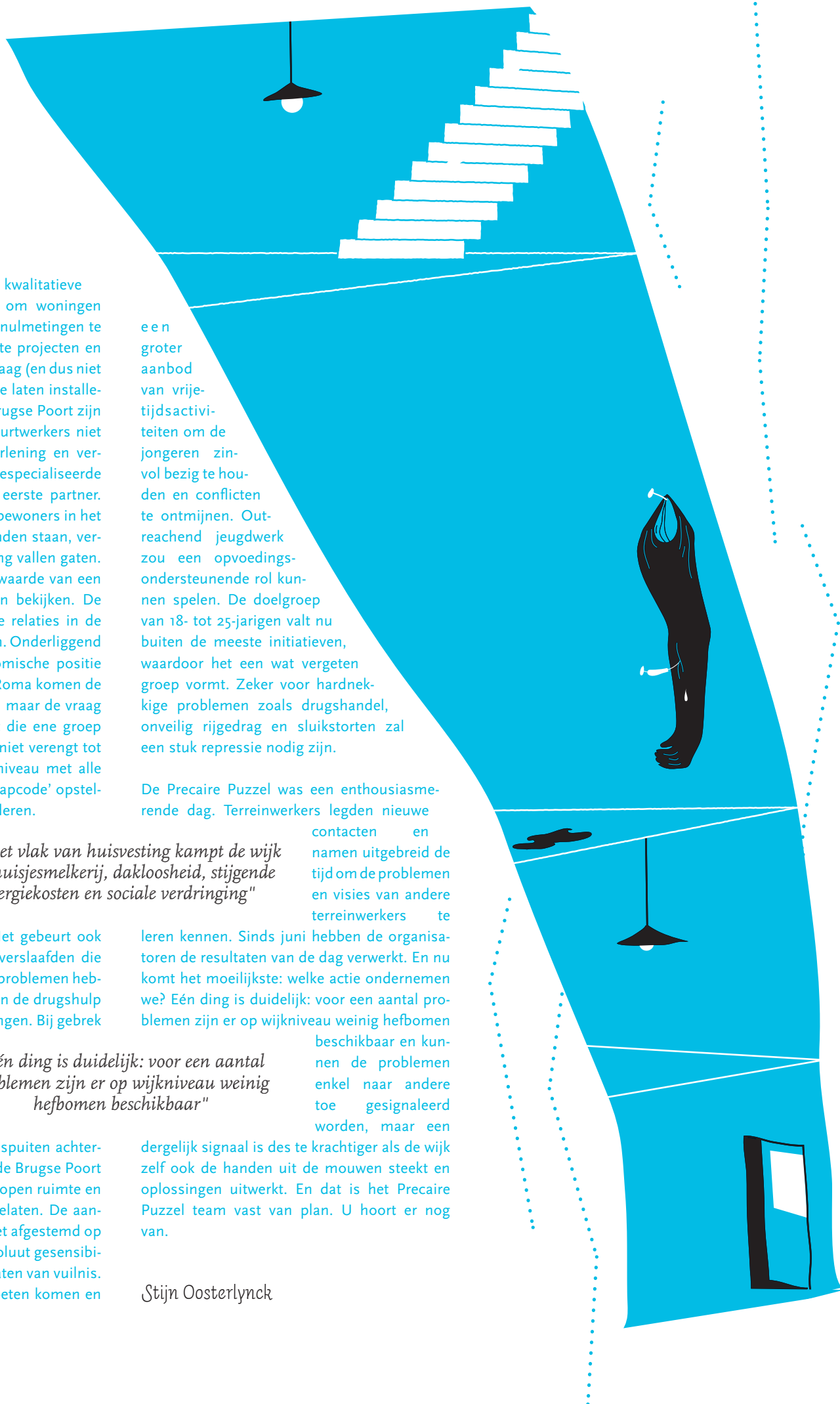
een groter aanbod van vrijetijdsactiviteiten om de jongeren zinvol bezig te houden en conflicten te ontmijnen. Outreachend jeugdwerk zou een opvoedingsondersteunende rol kunnen spelen. De doelgroep van 18- tot 25-jarigen valt nu buiten de meeste initiatieven, waardoor het een wat vergeten groep vormt. Zeker voor hardnekkige problemen zoals drugshandel, onveilig rijgedrag en sluikestorten zal een stuk repressie nodig zijn.

De Precaire Puzzel was een enthousiasmerende dag. Terreinwerkers legden nieuwe contacten en namen uitgebreid de tijd om de problemen en visies van andere terreinwerkers te leren kennen. Sinds juni hebben de organisatoren de resultaten van de dag verwerkt. En nu komt het moeilijkste: welke actie ondernemen we? Eén ding is duidelijk: voor een aantal problemen zijn er op wijkniveau weinig hefboomen beschikbaar en kunnen de problemen enkel naar andere toe gesignaleerd worden, maar een dergelijk signaal is des te krachtiger als de wijk zelf ook de handen uit de mouwen steekt en oplossingen uitwerkt. En dat is het Precaire Puzzel team vast van plan. U hoort er nog van.

Stijn Oosterlynck

"Op het vlak van huisvesting kampt de wijk met huisjesmelkerij, dakloosheid, stijgende energiekosten en sociale verdringing"

"Eén ding is duidelijk: voor een aantal problemen zijn er op wijkniveau weinig hefboomen beschikbaar"

De Blandijnberg

Het project UGentMemorie gaat op zoek naar het gemeenschappelijke geheugen van stad & universiteit en onderzoekt de universitaire 'plaatsen van herinnering'. Voor Tiens Tiens belicht UGentMemorie een aantal bijzondere plekken waar de universiteit in het stadsbeeld heeft toege-slagen. Bijt de spits af in deze reeks: Monte Blandinium, ofwel de Blandijnberg, het hoogste punt van Gent, waar de universitaire gebouwen van 'den Blandijn' prijken.

Het geheugen van een stad

Cultuurhistorici lezen de stad vaak als een landschap. In het stedelijke panorama bevinden zich bepaalde plekken en locaties die bijzonder zijn omwille van de gedenkwaardige dingen die er plaatsvonden of geschiedenissen die er achter schuilgaan. 'Plaatsen van herinnering' noemen we deze plekken en locaties, naar het Franstalige lieu de mémoire, een concept uit de jaren 1980 dat sindsdien heel wat historici en cultuurfilosofen boeit. Een hele gemeenschap kan zich terugvinden in herinneringsplaatsen, maar evengoed kan het gaan om hoogstpersoonlijke plekken waar allerindividueelste herinneringen gekoesterd worden: daar kuste ik mijn eerste lief,

langs hier fietste ik altijd naar school, in dit café had ik ooit een memorabele avond, op deze plek verwijde ik mijn studentenjaren...

Maar wie vertrouwd is met de geschiedenis van een stad kent ook de gemeenschappelijke herinneringen ('la mémoire collective', zeggen diezelfde Fransen) die verbonden zijn aan een plaats en weet hoe die verglijden

en verschuiven, en zelfs kunnen verdwijnen uit het stedelijke geheugen. De herinnering aan het Zuid als een levendige stationsbuurt met een dierentuin en majestueus feestpaleis is haast weggevaagd en zal nauwelijks geweten zijn door de jongens en meisjes die er na school rondhangen; het Maria-Hendrikaplein, vandaag een soort fietsenkerkhof met hamburgerkraam, had na de Eerste Wereldoorlog een kwalijke herinnering als de plek waar de opge-eisten richting Duitsland werden getransporteerd; dat de Baudelookapel van 1817 tot eind jaren 1970 de stadsbibliotheek huisvestte, vertellen ons enkel nog de afgebladderde letters op de voorgevel. Men moet de stad al goed kunnen lezen om het nog te zien.

De lange weg naar de Blandijn

Het stedelijke landschap van Gent en het collectieve geheugen van de Gentenaars bevatten zo tal van verwijzingen naar de gebouwen, studenten en professoren die de universiteit uitmaken. De Gentse universiteit, opgericht in 1817 op het uitdrukkelijke verzoek van de stad, kleurt het stadsleven en laat haar sporen na in academische stoeten, studenten-manifestaties, professorenwoningen, universitaire gebouwen, ziekenzorg en wetenschapsvoorlichting, bibliotheken en uitvindingen. Op sommige plaatsen in het stedelijke weefsel is de universitaire gemeen-

schap bijzonder verankerd. De Blandijnberg is zo een plaats.

Het is een kuitentertje, die Blandijnberg, met bovendien een lange voorgeschiedenis. Dit heuveltje van 28 meter waar fiet-sende studenten zich naar boven zwoegen werd juist omwille van zijn hoogte door onze

prehistorische voorouders uitgekozen als pleister-plaats. Dat gebeurde zo'n elfduizend jaar geleden. Nadien kwam er een Gallo-Romeinse bewoning, een benedictijnenabdij, die eeuwenlang Blandijn en Sint-Pietersdorp bestierde, een legerkazerne, het beluikenkwartier voor paupers en fabrieksarbeiders van Lieven de Vreese en ten slotte, pas na de Tweede Wereldoorlog, het complex van de faculteit Letteren en Wijsbegeerte met de Boekentoren. Op een tijdslijn uitgetekend verschijnt de universiteit dus pas heel laat in de geschiedenis van de Blandijnberg: van de dertienduizend jaren Blandijnberggeschiedenis gaat dit stukje enkel maar over de laatste tachtig.

In de voetsporen van arbeiders, abten en aloude voorouders vat de universiteit de bezetting van de Blandijn aan. Dat blijkt niet simpel en de weg naar boven is lang. Al in de negentiende eeuw gaan er stemmen op om een nieuw bibliotheekcomplex op de Blandijn te vestigen, maar onder meer een wereld-oorlog en een verlamdende taalstrijd - de RUG wordt vernederd in 1930 - leggen die ambities stil. Pas in 1934 krijgt Henry van de Velde, Gents hoogleraar maar vooral wereldberoemd architect, de opdracht tot het bouwen van een faculteitscomplex met bibliotheek. Hoewel ver boven pensioenleeftijd aanvaardt Van de Velde deze prestigieuze opdracht. De onderneming stuitte op tal van moeilijkheden: de gedwongen onteigening van een arbeidersbuurt, bouwtechnische problemen, ellenlange discussies met bouwheren en ministeries, opnieuw een wereld-

"Op een tijdslijn uitgetekend verschijnt de universiteit pas heel laat in de geschiedenis van de Blandijnberg"

van 28 meter waar fiet-sende studenten zich naar boven zwoegen werd juist omwille van zijn hoogte door onze

prehistorische voorouders uitgekozen als pleister-plaats. Dat gebeurde zo'n elfduizend jaar geleden. Nadien kwam er een Gallo-Romeinse bewoning, een benedictijnenabdij, die eeuwenlang Blandijn en Sint-Pietersdorp bestierde, een legerkazerne, het beluikenkwartier voor paupers en fabrieksarbeiders van Lieven de Vreese en ten slotte, pas na de Tweede Wereldoorlog, het complex van de faculteit Letteren en Wijsbegeerte met de Boekentoren. Op een tijdslijn uitgetekend verschijnt de universiteit dus pas heel laat in de geschiedenis van de Blandijnberg: van de dertienduizend jaren Blandijnberggeschiedenis gaat dit stukje enkel maar over de laatste tachtig.

In de voetsporen van arbeiders, abten en aloude voorouders vat de universiteit de bezetting van de Blandijn aan. Dat blijkt niet simpel en de weg naar boven is lang. Al in de negentiende eeuw gaan er stemmen op om een nieuw bibliotheekcomplex op de Blandijn te vestigen, maar onder meer een wereld-oorlog en een verlamdende taalstrijd - de RUG wordt vernederd in 1930 - leggen die ambities stil. Pas in 1934 krijgt Henry van de Velde, Gents hoogleraar maar vooral wereldberoemd architect, de opdracht tot het bouwen van een faculteitscomplex met bibliotheek. Hoewel ver boven pensioenleeftijd aanvaardt Van de Velde deze prestigieuze opdracht. De onderneming stuitte op tal van moeilijkheden: de gedwongen onteigening van een arbeidersbuurt, bouwtechnische problemen, ellenlange discussies met bouwheren en ministeries, opnieuw een wereld-

oorlog. In zijn memoires omschrijft Van de Velde het hele project als een 'ware lijdensweg'. Twintig jaar na het toekennen van de opdracht, in 1954 trekt de 91-jarige Van de Velde zich verbitterd terug. De Boekentoren staat er dan, maar het aanpalende faculteitsgebouw wordt afgewerkt door een leerling en het resultaat is een slechts matig geïntegreerd complex. De Blandijn had veel meer kunnen zijn. Maar het heuveltje van 28 meter is sindsdien wel 64 meter hoger geworden, en zoals met wel meer zaken het geval is het de lengte die telt.

Stedelijk icoon

De Boekentoren met zijn tot de verbeelding sprekende belvédère wordt van meet af aan een stedelijk icoon, met weliswaar voor- en tegenstanders. De openbare bezichtiging van de maquette wordt een publiekstrekker, waarbij het ontwerp van Van de Velde druk becommentarieerd wordt. Een aantal suggesties van onder meer de Gentse architect Gaston Eysselinck neemt Van de Velde ter harte. Zowel de onteigeningsprocedure van het De Vreesebeluik als de bruutheid van het betonnen gevaarte lokken vervolgens buurtprotesten uit, al wordt het modernisme van Van de Velde zeker niet massaal verworpen. De Gentse krant *La Flandre Libérale* geeft eind jaren 1930 zelfs monkelend toe dat de toren best mooi oogt, zeker wanneer ze juist verlicht wordt.

Na de Tweede Wereldoorlog ontstaat er rond de Boekentoren een aantal urban legends, over wilde party's en over de wijze waarop een biljarttafel naar boven gehesen werd. Die biljart staat er sinds de jaren 1960, en het stadsverhaal luidt dat ze op het dak van de lift is meegevoerd, een hele krachtoer was dat. Hoe dan ook: de Boekentoren is een icoon. Als symbool van de wetenschap troont ze fier boven Gent en verlicht de skyline van de stad. Van ver is dit baken van kennis zichtbaar. Kunstenaars van Frans Masereel tot Carl de Keyser hebben haar geportretteerd, beroemdheden als Herbert Hoover bewierookt, en niettegenstaande die vermaledijde stoomstroofabriek uit Borgloon, is de universiteitsbibliotheek sinds de Monumentenstrijd (2007) meer dan ooit het architecturale visitekaartje van de stad. In 2011 gaat een jarenlange restauratie van start.

Voormalig burgemeester Frank Beke ziet in deze breed gedragen restauratie het bewijs 'dat Gentenaars van hun Boekentoren houden'.

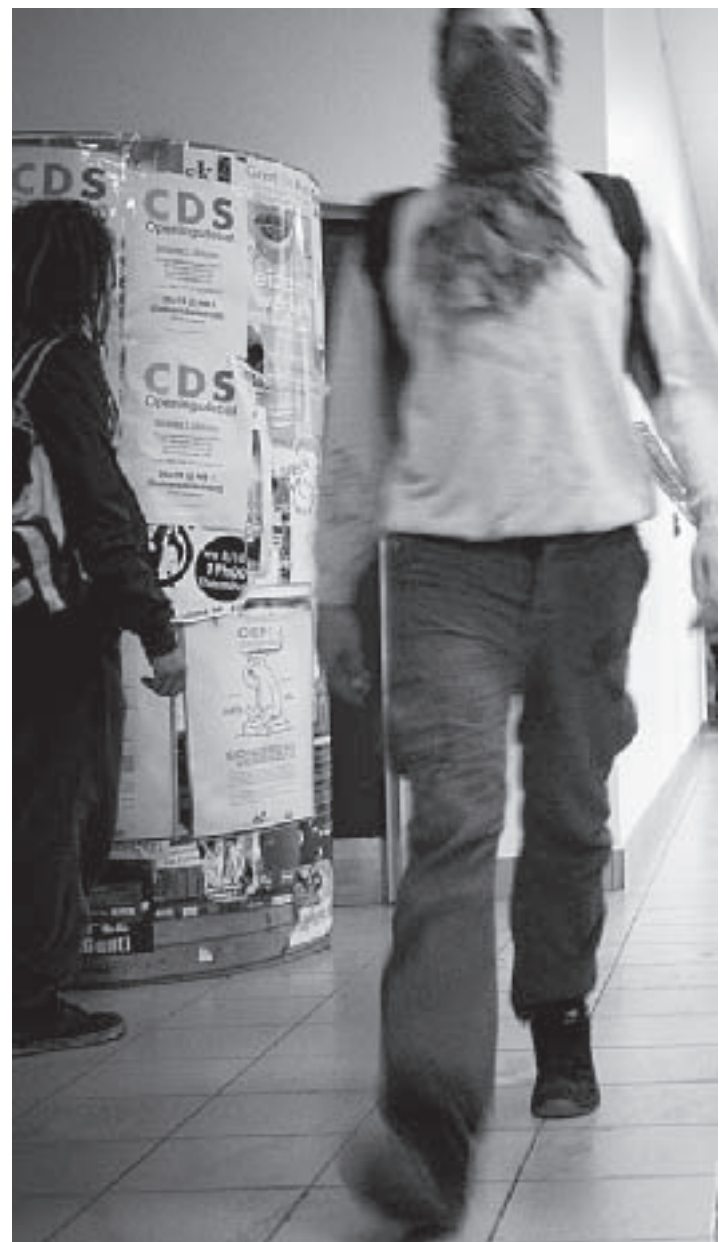
Het Cuba van Gent

Sinds de opening van de Blandijn in 1959 is het faculteitsgebouw voor de opeenvolgende studentengeneraties een bijzondere omgeving met tal van persoonlijke herinneringen. Ze volgen er colleges, leggen er examens af, nemen er maaltijden, ontlener er boeken, debatteren er en spreken tal van keren af op 'den Blandijn' – meestal worden dan wel de vele cafés rondom bedoeld.

Maar ook hoogleraren raken verknocht aan het wat sjofele gebouw, dat van zijn Sovjetuitstraling zijn charme weet te maken. De recente verhuis van de vakgroep Geschiedenis naar het UFO in de Sint-Pietersnieuwstraat heeft die onvermoede

"Zo is de Blandijn een plaats waar de geschiedenis van stad en universiteit samenvloeit"

liefde in alle hevigheid geopenbaard: voor sommige professoren bleek het afscheid van de vijfde verdieping moeilijker dan gedacht. De heimwee naar de Blandijn en het opborrelen van tal van herinneringen in een heuse Blandijnberg-blues toont wederom wat gebouwen doen met mensen: hen omringen. De Blandijn was een gekoesterde omgeving. Het faculteitsgebouw herbergt de letteren en wijsbegeerte, traditioneel de meest geëngageerde en roerigste faculteit.

Wanneer in maart 1969 met vertra-

ging de studentenrevolutie in Gent losbarst, is het niet verwonderlijk dat de Blandijn het epicentrum

© Pieter Morlion

STUDENTENBETOGING 2008 TUSSEN NSV EN STUDENTEN © Pieter Morlion

van het studentenprotest wordt. De Blandijn wordt uitgeroepen tot het 'Studentoraat' en het befaamde auditorium E tot 'permanente basis' van de jongelui. Na een week van strijd tegen de kapitalistische en repressieve structuren van universiteit en samenleving maakt de rijkswacht een einde aan de bezetting. Maar de Blandijn behoudt nog lang de naam van het Cuba van Gent. De laatste keer dat het gebouw fungeerde als decor van studentenprotest was op 7 oktober 2008, toen het aan de trappen van de Blandijn tot een confrontatie kwam tussen betogende studenten en in het gewoel de bril van rector Paul van Cauwenberghe het moest ontgelden.

Wijk van studenten

De universitaire herinnering rond de lieu de mémoire Blandijn reikt niet ver in de tijd, maar is er met de betogende studenten en een monument als de Boekentoren wel diep ingesleten. De Blandijn is een begrip – zowel voor de stad als voor de universiteit, zowel voor Gentenaars als voor studenten en professoren.

Met de nabijheid van faculteit en bibliotheek, maar ook met de cafés in de Overpoortstraat en met het Sint-Pietersplein en de Vooruit, heeft de Blandijn zich vanaf de jaren 1960 tot een bloeiende studentenwijk ontpopt. Als Gent zich ergens op een quartier latin mag beroemen, dan is het rond de Blandijnberg, met zijn onnoemelijk aantal koten, cafés, print- en copyshops, uitzendbureaus, boekhandels en studentenrestaurants. De Blandijnberg is getekend door het studentenleven. Die hoge concentratie aan jonge mensen genereert helaas ook de nodige overlast in de vorm van nachtlawaai, buurtverloedering en verstoring van het normale stadsleven. Zo is de Blandijn een plaats waar de geschiedenis van stad en universiteit samenvloeit, maar ook waar het samenleven tussen studenten en Gentenaars niet altijd even makkelijk is. De middenstand, die hoort men er echter niet klagen.

Fien Danniau en Ruben Mantels

MEER WETEN?

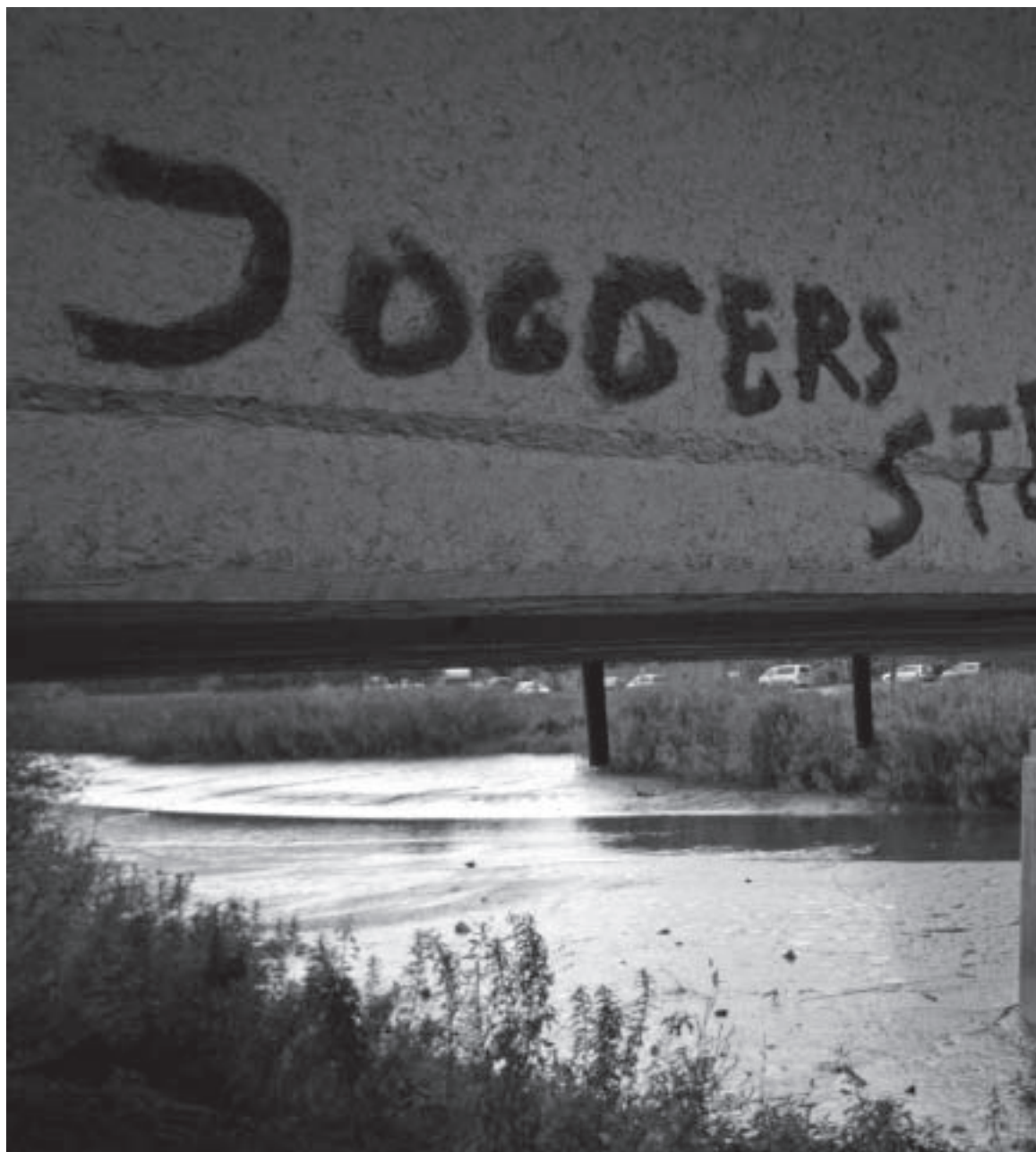
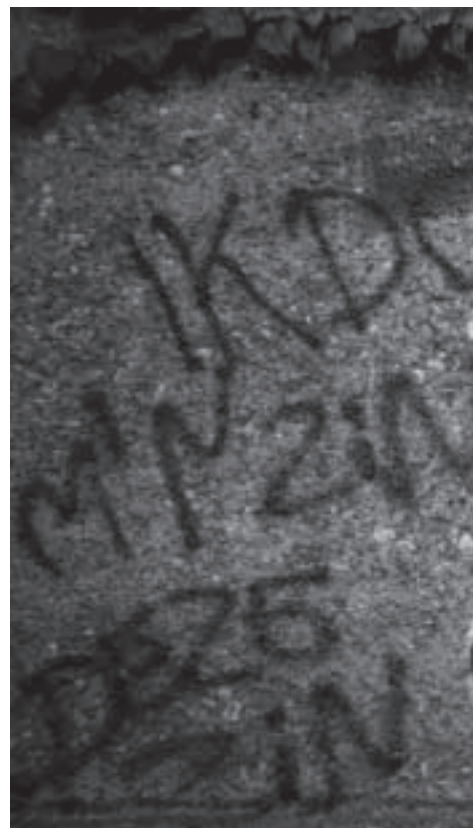
MEER OVER UGENTMEMORIE OP
WWW.UGENTMEMORIE.BE

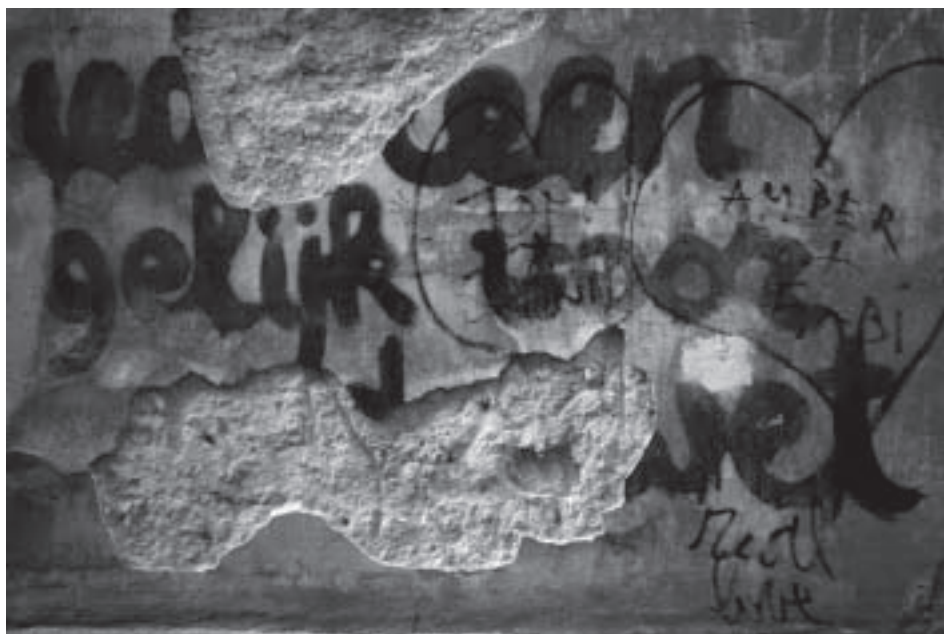
sluiterijd

Tekens aan de wand

Van Lascaux tot Banksy, muren nodigen uit om op te schrijven. Tiens Tiens sprong op de fiets en ging voor u op zoek naar markante schrijfsels op de Gentse muren. Hoogstaande literatuur leverde het niet op, die vindt u elders in Tiens Tiens. Fuk, babie i lov joe.

Auteur en fotograaf Toon Lambrechts

ZAAIEN OP BETON

‘De Site’ en de tijdelijke invulling van braakliggende terreinen

De laatste jaren is tijdelijke invulling van leeggekomen ruimtes zoals vervuilde industriële ‘brownfields’ maar ook gebouwen hip bij planners en architecten. En, net omdat de stad onophoudelijk in beweging is, sluit deze praktijk sterk aan bij de stedelijk dynamiek. Maar terwijl de oorspronkelijke dynamiek spontaan van onderop kwam, is ‘tijdelijk ruimtegebruik’ eerder een zaak van gestroomlijnde ruimtelijk planning.

In het kader van het stadsvernieuwingsproject Bruggen naar Rabot dat ‘bruggen wil slaan’ vanuit de geïsoleerde Rabot-Blaisantvestwijk naar andere stadswijken, kwam er van onderop, door organisaties als Rocsa en Samenlevingsopbouw Gent, een ‘ander’ verhaal over ‘tijdelijk ruimtegebruik’. Dit werd gaandeweg opgepikt en ondersteund door vooral de Gebiedsgerichte Werking en Stedelijke Vernieuwing (GGW) maar ook de milieudienst en

de Diensten Economie en Kunsten. Een stuurgroep werd opgericht en ‘De Site’ kwam tot leven als een evenementenplein en publieke gebruikruimte voor de wijk. Naar aanleiding van ‘het einde’ van De Site werd daarover op vrijdag 24 september 2010 een colloquium “Zaaïen op Beton” gehouden.

Voor elk wat wils

Evelyne Deceur van Rocsa tijdens het colloquium: “De Site moest een plek worden voor en door de buurt. We wilden buurtbewoners uitdagen, ook voorbij de wijk, om zo een wijkidentiteit te bouwen.” Een amalgaam aan projecten zag het levenslicht. Zoals een voetbalpleintje, de immens populaire volkstuintjes, een openluchtcinema, een verkeerspark en buurtbarbecue, een kleine kinderboerderij en een enorme zandbak ‘Rabot Beach’, alsook de ‘Artcube’; een plek voor het sociaal-artistiek kunstenaarscollectief Transart en een wisselbibliotheek. De Site stimuleerde succesvol culturele uitwisseling in een wijk waar de menselijke verhoudingen dikwijls moeilijk liggen. Nogmaals Deceur: “We wilden met de stuurgroep dingen vooral faciliteren, om tot een duurzaam groeiverhaal te komen, via de opbouw van een ‘mobiel dorp’ met de nadruk op ‘proces’, ‘integraal werken’, ‘cultureel veranderingsproject’ en expertise ontwikkelen over nieuwe vormen van participatie en de nadruk op “doen”!”.

De dynamiek van De Site bracht een lokale coalitie op de been gericht op wijkontwikkeling. Een reeks actoren waren hierin actief zoals Samenlevingsopbouw Gent, de sociaal-artistieke organisatie Rocsa, de lokale Dekenij, Vzw Jong, Buurtwerk, de Dienst Kunsten, de Dienst Economie en de Dienst Gebiedsgerichte Werking en Stedelijke Vernieuwing die ook formeel de regierol opneemt. En op zijn beurt zorgde deze coalitie voor een verbreding van het oorspronkelijke fysiekruimtelijke project. Zo werkt Rocsa samen met de Dekenij en Samenlevingsopbouw Gent in het sociaalartistiek tewerkstellingsproject “Made By OYA”, een textielatelier van zo’n 40 vrouwen van voornamelijk Turkse origine. Daarnaast is er de (mogelijke) uitbouw van een wijkrestaurant door Turkse buurtvrouwen die nu BBQ’s organiseren als feitelijke vzw. De sociaal-culturele infrastructuur van de wijk wordt versterkt door de oprichting van de ‘Rocsa-singers’ en de Kopergieterij heeft een nieuw kindertheater ingeplant in het Rabot.

‘het einde van de tijdelijkheid’

Terug naar het colloquium. Na het woordje van burgervader Termont, en de algemene uiteenzetting over ‘tijdelijk ruimtegebruik’ van Aurelie De Smet, passeerden andere sprekers zoals enkele mensen van het project ‘Transvaal’ uit het Nederlandse Den Haag de revue. Echter, we focussen op “De Site”. Op het menu stonden een rondleiding op De Site, een BBQ en een avondlijk panelgesprek. Tijdens de rondleiding

werden de bovenstaande projecten nog es enthousiast uitgelegd -met Danny erbij (het manusje van alles op De Site)-, en konden vragen worden gesteld. Bijvoorbeeld: "Wat de mensen dachten over de verhuis van de activiteiten en stadstuintjes?" "Terwijl een medewerker van De Site zei "dat mensen niet meer in de tuintjes werkten omdat de groep Roma's (die de lokalen van Chiro Mengelmoes hebben gekraakt) naar alle waarschijnlijkheid steelt uit de tuintjes zodat mensen zelfs niet meer aan oogsten geraken" vertelden twee actieve buurtbewoners "dat de mensen al langer de motivatie kwijt zijn omdat zij moeten wijken voor een andere groep bewoners van de toekomstige nieuwe woningen op de stadsgassite".

Een goed gesprek

Met de magen goed gevuld na de BBQ, vangt het debat aan. Naast Evelyne Deceur, zitten Jim Segers (Citymine(d)) aan tafel, maar ook Schepen Tom Balthazar en Filip Van Wesenbeeck van de Dienst Stedenbouw. Vreemd en jammer genoeg niemand van Samenlevingsopbouw. Moderator van dienst Filip De Rynck haalt het onderste uit de kan, en stelt de interactie tussen sprekers en publiek op scherp. "Verandert dit project nu iets voor de wijk?", zo opent De Rynck. Balthazar relateert dat het een illusie is dat het Site-project 'alles' verandert. "Vooral de 'sociale cohesie' wordt versterkt, het cynisme wordt gekenmerkt en de wijk staat op de kaart". "En de toekomst

voor de wijk? Op welke manier heeft het toekomstige woonproject op de gasmetersite impact?". Opnieuw Balthazar: "Er zullen duurzame woningen komen, en 20% sociale woningen, en gemengde woningtypes, wat goed is voor de sociale mix." Over het nieuwe

ontwerp waarop 4 private groepen intekenden, en dat nog een goed bewaard geheim is, klinkt het uit

de monden van het beleid dat het 'een integrerend ontwerp' is, en dat de eisen in het bestek de eigenheid van de wijk respecteert. "Maar zullen het geen twee aparte werelden zijn en blijven, zal het nieuwe project geen vreemde eend in de bijt zijn?" zo vraagt de moderator. Volgens Van Wesenbeeck "is de mythe van totale maakbaarheid via stadsontwerp achterhaald. Het nieuwe ontwerp van de ontwikkelaars voor de stadsgassite zal ook ongedefinieerde plekken hebben, en dus flexibel zijn ten aanzien van toekomstige integratie van noden uit de wijk, en is dus allerm minst een enclave."

Voor de rest van de avond zouden hierover vragen komen uit het publiek, want "hoe plan je het onbestemde en informele?" en "Wat met de bestaande processen die werden opgezet op de Site?", "Kregen de bewoners dan inspraak in het 'flexibele en open' nieuwe ontwerp?"

en vooral "Wat met de uitdagingen in de rest van de wijk en de barslechte woonkwaliteit?". Al stelde Jim Segers terecht dat Gent 'verlichte planners' heeft, en dat er duidelijk 'voorbij de stenen gekeken wordt', bleven deze vragen vooral onbeantwoord.

Enkele zaken werden wel duidelijk(er). Omdat De Site onder de noemer 'tijdelijk ruimtegebruik' functioneerde, maakte de Dienst GGW het zogenaamde 'plan voor de recreatieve structuur' op, die alle gebruiksruimtes en ruimtelijke praktijken van buurtbewoners in kaart brengt. Op basis daarvan worden De Site-activiteiten verplaatst of heringeplant. Momenteel is dat naar een groene strook aan de rand van de wijk (in 'het Buurderij'-project) en eventueel op andere kleinere locaties in de wijk in een reeks buurtbeheerprojecten onder leiding van Samenlevingsopbouw Gent.

Maar is deze verplaatsing dan zo vanzelfsprekend, zo vroegen meerdere participanten. Want praktijken en sociale relaties tussen mensen ontvouwen zich en zijn gebonden aan specifieke plaatsen, wat 'verplaatsing' niet vanzelfsprekend maakt, en vooral niet wanneer mensen moeten wijken voor nieuwe bewoners (grotendeels tweeverdieners). Enkele studenten sociaal werk van de Artevelde Hogeschool evalueerden 'De Site' in het najaar van 2009 aan de hand van interviews met betrokkenen. De belangrijkste vaststellingen waren deze: de bewoners zijn over het algemeen tevreden over De Site, al zien ze de toekomst somber in: "De Site is voor deze wijk een verademing. Ik vind het heel jammer dat het weg gaat. De zuurstof voor de buurt is echt nodig. Woningen gaan er altijd te kort zijn". Een andere buurtbewoner zei: "het 'levendige' van De Site staat in schril contrast met de 'doodsheid' van het Rabotpark. Wij gaan daar soms ook naartoe, maar dat is geen park! Dat is een schoon aangekleed groen stuk rond het gerechtsgebouw! En meer is dat niet. Waarom kunnen zij daar geen echt park van maken?". En over de toekomstige invulling met nieuwe woningen op de stadsgassite klinkt het als

volgt: "Woningen gaan er altijd te kort zijn. Mensen zouden zelfs op de zee bouwen als ze zouden kunnen. Ik vind het niet

verantwoord dat er in deze wijk, de drukst bevolkte wijk van Gent, nog extra woningen komen.". Wat ons daarenboven bezig houdt na het debat is de vraag wat er gebeuren zou wanneer er, ondanks het enthousiasme van de stad ervoor, nu eens écht spontane tijdelijke projecten zouden worden opgezet in zones die de stad niet zelf voorstelt, gezien de toenemende anti-kraakhouding van de Stad Gent?

"De software ontwikkelen, voorbij de stenen 'hardware, is belangrijk. Daarin toont de Site de potenties van de wijk.'" zo stelde Jim Segers terecht. Deceur van Rocsa vulde aan dat "investeringen in de wijk nodig zullen blijven", wat Balthazar dan ook verder beloofde te doen "met een waaier aan beleidsmaatregelen". Het project 'De Site' bracht duidelijk verschillende discussiepunten naar voor over de toekomst van de wijk, maar net zoals alles dat voor ons ligt, zijn toekomstdromen maar 'tijdelijke invullingen'.

Pascal Debruyne

© FREDDY WILLEMS

De stad herdacht

DOOR HET OOG VAN DE NAALD: *auteur ontmoet beleidsmaker*

In juni van dit jaar verscheen 'Door het oog van de naald'. Auteur Tim Van Steendam getuigt daarin van zijn maandenlange verblijf tussen dakloze heroïneverslaafden in Gent. Het boek is ondertussen toe aan zijn derde druk. Een politieke reactie blijft echter uit. Tijd voor een gesprek tussen de auteur en de Gentse schepen van Sociale Zaken Tom Balthazar.

We treffen Tom Balthazar in een bijna leeg kantoor op zijn laatste werkdag als schepen van Sociale Zaken. Hij wordt schepen van Milieu, Stadsontwikkeling en Wonen. Zijn partijgenoot Guy Reynebeau neemt Sociale Zaken van hem over, maar wou eerst zijn diensten leren kennen vooraleer uitspraken te doen over de problematiek van dakloze drugsverslaafden. Zijn gesprekspartner Tim Van Steendam heeft er al een polemiëkje opzitten met één van die diensten. Van Steendam's interesse in de problematiek werd gewekt toen hij in de krant het cijfer van 2.500 heroïnever-

slaafden in Groot-Gent las. Dat is één procent van de Gentse bevolking.

Balthazar confronteert Van Steendam onmiddellijk met de gegevens van het Medisch-Sociaal Opvangcentrum voor Drugsgebruikers (MSOC). In een lezersbrief in Humo liet directeur Jan Van Bouchaute optekenen dat het niet zo is dat er op dit moment 2.500 mensen methadon gebruiken. Het MSOC heeft sinds 1997 wel 2.500 dossiers geopend. Dat zijn overigens niet allemaal Gentenaars, want het MSOC bedient ook mensen uit de buurgemeenten. Bovendien trekt de concentratie van dienstverlening ook mensen aan. In tegenstelling tot veel steden heeft Gent ook een drugscoördinator, die een zo precies mogelijk totaalbeeld van de drugsproblematiek probeert te krijgen. Van Steendam is op zijn hoede voor een nieuwe polemiëk

en onderschrijft dat de concentratie van dienstverlening drugsverslaafden aantrekt. Wel benadrukt hij dat mensen uit de sector hem vertellen dat het cijfer van

2.500 heroïneverslaafden een onderschatting is en het werkelijke cijfer nog hoger ligt.

EEN BOEK OPGEDRAGEN AAN DRUGSGEBRUIKERS

Het boek geeft een goed inzicht in het dagelijkse leven van dakloze heroïneverslaafden. Voor wie schreef jij dit boek?

Tim Van Steendam: "Ik schreef dit boek uit verwondering en nieuwsgierigheid over dat cijfer in de krant, niet vanuit de positie van een sociaal werker. Dit project heeft mij eigenlijk een beetje gekozen. Ik had oorspronkelijk gepland een drietal maanden onder hen te verblijven, maar gaandeweg werd duidelijk dat een half tot zelfs een jaar nodig was om de dynamiek van hun wereld te begrijpen.

In het begin schreef ik dit boek echt voor mezelf, als mens maar ook met

een oog voor de verhalen die in de ervaringen van die mensen zitten. Gaandeweg werd het een boek dat ik wou opdragen aan die drugsgebruikers zelf. Zij hebben

*"Een rotte banaan wordt niet lekkerder
in een mooie brooddoos"*

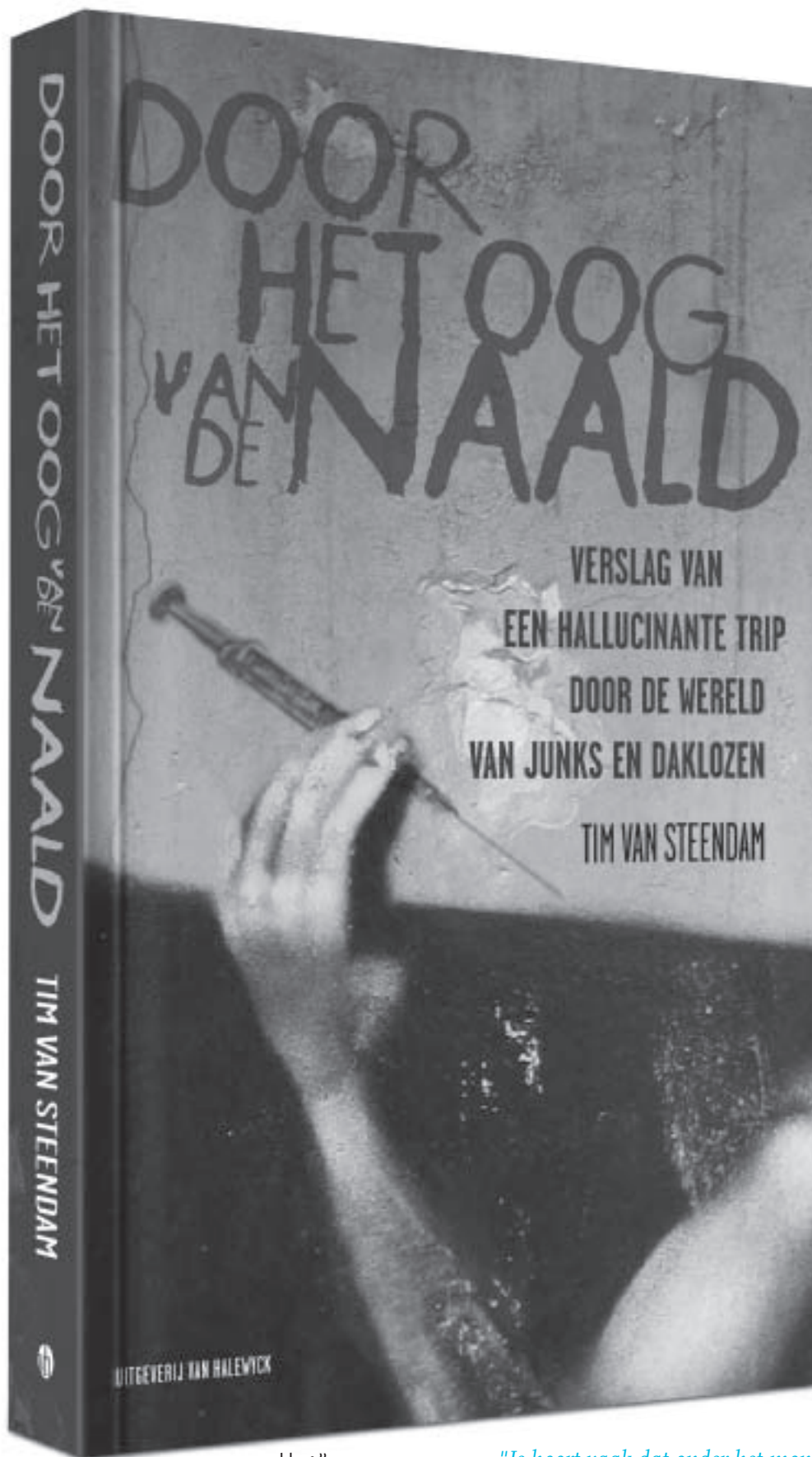
het via Straathoekwerk ook gelezen, of tenminste de stukken die over hen gaan.”

Wat zoeken zij dan in die verhalen over zichzelf? Er wordt niet echt een mooi beeld van hun leven geschetst.

TVS: “Ze zijn heel erg geschrokken, omdat zij zelf dikwijls niet bewust zijn van hun situatie. Ze leven van dag tot dag en hebben weinig overzicht over hun leven en de situatie waarin ze zijn beland. Als ze dat zwart op wit uitgeschreven zien, dan schrikken ze natuurlijk. Eén van de mensen reageerde: “ik wist niet dat ik zo’n crimineel was”.

Wat leer je als beleidsmaker uit zo’n boek?

Tom Balthazar: “Ik ben niet geschrokken van wat ik in het boek lees. Straathoekwerk rapporteert regelmatig bij ons over de situatie en ik was er dus van op de hoogte. Ik ben wel nooit zo diep doorgedrongen tot die personages en hun leefwereld als Tim dat gedaan heeft. De rauwheid en uitzichtloosheid van een aantal individuele verhalen schokt. Natuurlijk moet een aantal verhalen in dit boek met een korreltje zout genomen worden. Ik denk niet dat het Tim’s bedoeling was om aan kritische journalistiek te gaan doen en elk verhaal te gaan toetsen op zijn waarheid. Sommige figuren vertonen een zekere grootsprakerigheid en doen aan zelfbe-

van een aantal individuele verhalen schokt. Natuurlijk moet een aantal verhalen in dit boek met een korreltje zout genomen worden. Ik denk niet dat het Tim’s bedoeling was om aan kritische journalistiek te gaan doen en elk verhaal te gaan toetsen op zijn waarheid. Sommige figuren vertonen een zekere grootsprakerigheid en doen aan zelfbe-

klag.”

TVS: “Dat is dan ook weer een deel van die leefwereld. Ik wil me als auteur niet laten uitspelen tegen het Gentse beleid. Ik zie bij het Gentse stadsbestuur een dynamiek en een zekere wil om iets aan de drugsproblematiek te doen. Er is geen enkele stad met zoveel voorzieningen als

“Je hoort vaak dat onder het mom van doorgedreven specialisatie mensen met driedubbele diagnoses geweigerd worden”

drugstrafiek uit oorlogsgebieden zoals Afghanistan. De mensen in de sector zijn ook niet hoopvol gestemd. De reactie uit politieke hoek op het boek blijft uit. Op federaal niveau heeft men blijkbaar andere zorgen.

Gent. Denk maar aan het project Proefzorg waar Gent zijn schouders onder zet (een project waarbij drugsgebruikers die kleine misdrijven begaan, doorverwezen worden naar de hulpverlening, zonder tussenkomst van de correctionele rechtbank, TT). Gent valt in deze problematiek dus weinig te verwijten. Wel werkt de dagopvang misschien met te weinig middelen en wordt de nachtopvang beperkt gehouden om geen aanzuigeffect te creëren.”

Maar is dit boek nuttig voor een beleidsmaker?

TB: “Dit boek is zeker nuttig, want je ziet gelijklopende verhalen en de psychische en emotionele uitzichtloosheid van een aantal gebruikers. Ik denk dat vooral de hulpverleningssector hier iets aan heeft, ook al hoop ik dat de ervaren hulpverlener die over het muurtje van de eigen hulpverlening durft te kijken hier niet van schrikt. Eén van de problemen die naar voor komt is de selectiviteit en overbevraging van een aantal instellingen. De hulpverlening is niet altijd aangepast aan bepaalde groepen. Je hoort vaak dat onder het mom van doorgedreven specialisatie mensen met driedubbele diagnoses (psychische problemen en agressiviteit, dakloosheid en verslaving) geweigerd worden.”

Geen gemakkelijke problematiek.

TVS: “Een aantal mensen kan nergens meer terecht. Het zijn dikwijls wandelende tijdbommen. Ze hebben een zwaar psychisch en verslavingsverleden. Ze weten dat er nergens hulp voor hen is en gaan zich ook zo gaan gedragen. Het is een bijzonder moeilijke problematiek, waardoor je nooit kan gaan veralgemenen en een eenduidige behandeling toepassen. Ik zie niet onmiddellijk een oplossing voor die mensen. Je hebt een gecoördineerde aanpak nodig, van tewerkstelling, huisvesting, onderwijs, migratiebeleid en

Op lokaal niveau wil niemand zijn vingers aan deze problematiek branden. Je wordt er als beleidsmaker waarschijnlijk niet populair mee.”

TB: “Je kan met een sociaal beleid voor drugsverslaafden misschien niet onmiddellijk punten scoren, maar je moet er wel iets aan doen anders loopt het volledig uit de hand en voor je het weet heb je er helemaal geen controle meer over.”

Hoe reageren de lezers, dikwijls stadsbewoners, op het boek?

TVS: “Ik krijg vooral lovende commentaren. Veel mensen schrikken. Ze hadden zich een bepaald idee gevormd van Gent, een vrolijke, gezellige en toeristische stad. Dat is Gent natuurlijk, maar er is ook een grauwe onderkant. Ik hoop dat mijn boek ogen opent, maar ik heb geen al te hoge verwachtingen over het effect dat dit zal hebben op de problematiek zelf”.

De hulpverlening komt in jouw boek niet zo positief aan bod. Hulpverleners lijken alleen maar in de marge van het leven van de dakloze heroïneverslaafden aanwezig te zijn en komen nogal machteloos over.

TVS: “De mensen op straat bekijken de hulpverlening vaak negatief, omdat velen onder hen nu eenmaal álles negatief bekijken, maar zelf ben ik er wel positief over. Een groot deel van de hulpverlening doet eerder aan ‘damage control’, maar dit houdt geen waardeoordeel in. Een aantal instellingen komen ook niet aan bod in het boek, omdat ik er niet welkom was. Waarschijnlijk vanwege negatieve ervaringen met de pers. Ik heb het boek dan ook vooral vanuit het perspectief van de drugsverslaafde geschreven.”

TB: “Bij de hulpverlening merk ik een grote ongerustheid omdat er voor bepaalde groepen geen perspectief meer is. Om te vermijden dat mensen zover heen zijn dat hulp moeilijk wordt, moeten we vroeger gaan ingrijpen, bijvoorbeeld bij de uitstroom uit jeugdinstanties en de jeugdpsychiatrie. Op justitieel vlak doen we dit met

het project Proefzorg. We begeleiden mensen therapeutisch op het moment dat ze daar nog vatbaar voor zijn en een juridische straf hen nog schrik inboezemt. Een groot deel van de hefbomen voor het drugsbeleid ligt dan wel op het niveau van de federale overheid en gemeenschapsregeringen, als stad kunnen we wel inzetten op het beter doen samenwerken van de

verschillende diensten. Sinds de jaren 1990 heeft Gent baanbrekend werk geleverd op het gebied van het ontwikkelen van een geïntegreerd drugsbeleid.”

HET STEDELIJK BELEID VERMAG NIET ALLES

Dreigt het verder etteren van de drugsproblematiek de inspanningen van de stadsvernieuwingsprojecten niet teniet te doen?

TVS: “Een rotte banaan wordt niet lekkerder in een mooie brooddoos. Als er niets aan de wortels van het probleem gedaan wordt, dan mag je de stad zoveel opsmukken als je wil. De eigenwaarde van de bewoners hangt samen met hoe de buurt eruit ziet.”

TB: “Goede stadsvernieuwing is meer dan investeren in stenen alleen. Je moet ook investeren in voorzieningen, buurtwerk, participatie en goed ingeplant sociaal-cultureel werk, zoals bijvoorbeeld in de Brugse Poort gebeurd is.

In die wijken spelen echter ook nieuwe tendensen, zoals de recente en snelle instroom van Oost-Europese migranten. Die brengen een veel hardere, soms zelfs oorlogsmentaliteit met zich mee.”

TVS: “Als je ziet hoeveel ton heroïne maandelijks uit Afghanistan vertrekt, dan kan je daar als stad weinig aan

doen. Je kan wel de schade proberen te beperken, maar de kern van het probleem ligt in

Afghanistan. En er moet ook iets vanuit de drugsverslaafden zelf komen. Ze moeten ook zelf hun situatie willen veranderen. Anderzijds is deze problematiek ook deel van veel bredere processen, zoals de groeiende kloof tussen arm en rijk. Eens je uit de samenleving valt is het bijzonder moeilijk om weer aan boord te klauteren.”

TB: “We hebben als samenleving absoluut de plicht om een hand te reiken naar die mensen, maar ze moeten inderdaad ook zelf uit die put willen klimmen. Dat is een ongelooflijk complex proces, waarin je zeker niet mag veralgemenen, maar soms mag er individueel op meer inspanning aangedrongen worden en wentelen mensen zich teveel in zelfbeklag. In de stadsvernieuwingsprojecten besteedt het stadsbestuur aandacht aan

de armoedeproblematiek, waarvan de drugsproblematiek deel uitmaakt. Je moet dat op zo’n manier doen dat die problematiek niet verschuift naar andere wijken, maar er zijn processen die je als beleidsmaker niet onder controle hebt.

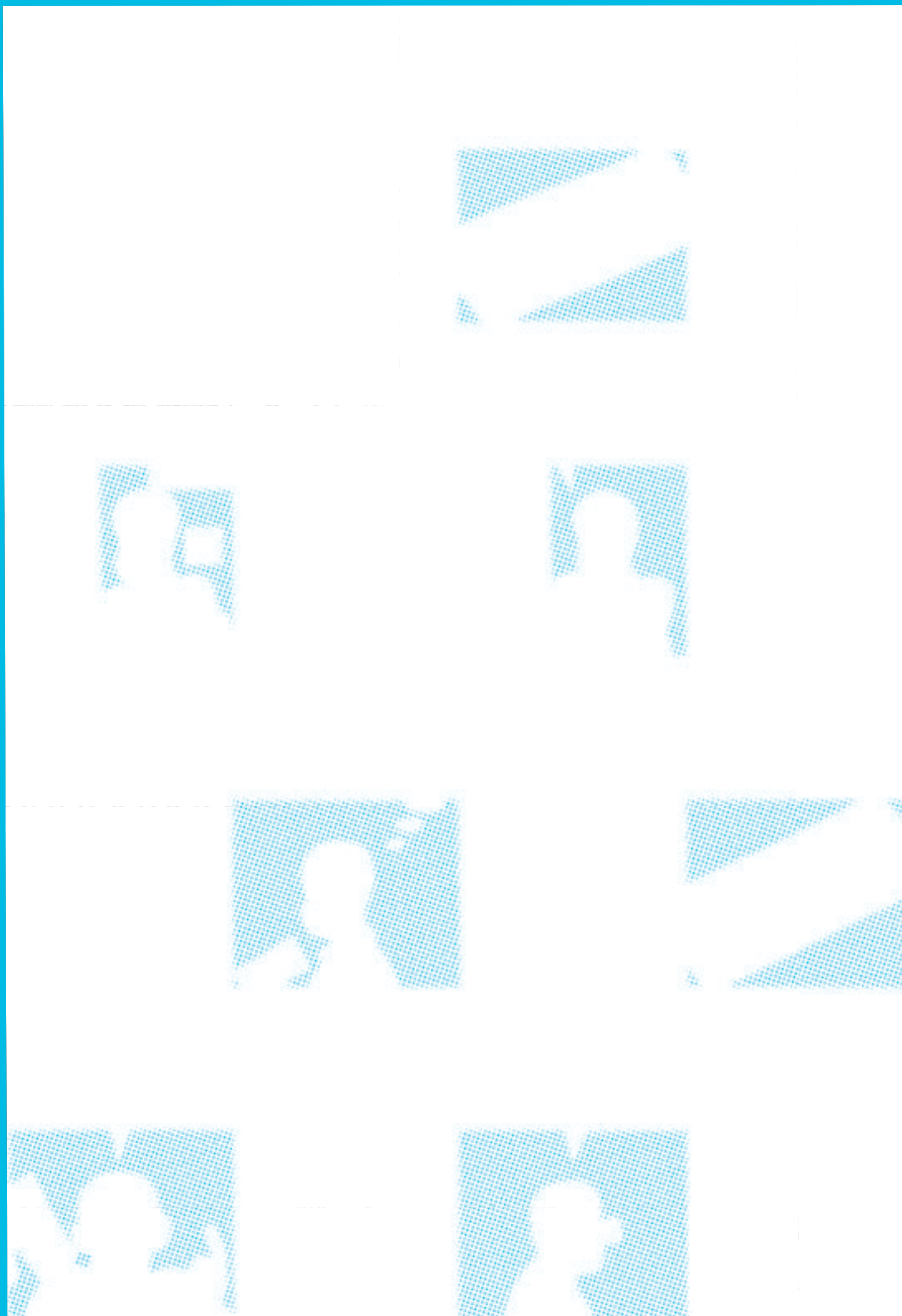
Ook de emancipatorische begeleiding van het OCMW is belangrijk. Er wordt veel over activering gesproken bij het OCMW. Daar is veel kritiek op, maar je kan dat ook breder gaan invullen. Activering gaat dan over de

oriëntering naar werk, therapie en opleiding. Het laat mensen toe om andere mensen te leren kennen. Veel van die mensen blijven teveel in hetzelfde kringetje hangen, zoals ook uit het boek blijkt. Zo trekken ze elkaar verder naar beneden.”

TVS: “We praten hier over mensen die in hun jeugd lang ‘fuck society’ gezegd hebben, maar nu staan ze daar wel mooi aan de rand van of buiten die samenleving. Ze hebben al die tijd niets van de samenleving moeten weten en hebben daardoor moeite om de hulpverlening te aanvaarden, dikwijls tot het te laat is ...”

Stijn Oosterlynck

‘DOOR HET OOG VAN DE NAALD’ VAN TIM VAN STEENDAM IS UITGEGEVEN BIJ
UITGEVERIJ VAN HALEWYCK EN KOST 19,95 EURO.

Frictie

Gent zonder ons

DE STAD NA DE MENS

Een willekeurige zaterdagmiddag ergens in het stadscentrum. De zon doet haar best en dat betekent veel volk op straat. Je wil eigenlijk gewoon passeren maar dat wordt een zware klus. Van de Veldstraat tot de Vrijdagsmarkt schuifelt een veelkoppige massa tergend traag door de straten, voetje voor voetje. Wat verder van het centrum staat het er al niet veel beter voor. Ook hier gaat het stapvoets, maar dan met de auto. Al je menslievendheid ter spijt neemt één gedachte het over: 'verdwijnt toch allemaal.'

Maar wat als je wens werkelijkheid zou worden? Wat gebeurt er met Gent zonder ons? Stel dat een griezelig virus ons van de ene dag op de andere het hoekje om zou helpen. Of dat de Gentenaars na dag tien van de Feesten beslissen de stad te laten voor wat ze is en collectief de bossen in trekken. Wat is het lot van een stad zonder mensen?

TJERNOBYL

Veel voorbeelden zijn er niet voorhanden. Zowat iedere stad ter wereld groeit als kool. Buiten wat parken en het onkruid tussen de stoeptegels is de natuur ver weg. Een stad lijkt de ultieme overwinning van de mens op de natuur. Maar schijn bedriegt. Zonder onze dagelijkse inspanningen om onkruid te wieden, regenwater af te voeren of gebouwen te herstellen is een stad gedoemd te verdwijnen. En behoorlijk snel. Neem bijvoorbeeld Pripjat in het noorden van Oekraïne. Ooit gebouwd door de Sovjets als modelstad voor de werknemers van de kerncentrales van Tsjernobyl. Na de ramp met reactor 4 werd de stad in allerijl ontruimd. Een gebied met een straal van dertig kilometer werd verboden zone. Nu, 24 jaar later, jagen wolven op elanden tussen de overwoekerde sovjetflats. Boomwortels hebben de bestrating meer dan een meter opgetild. In het sportstadion groeit een bos.

Terug naar Gent. Net als in iedere andere stad delen we haar met tal van andere levende wezens.

Kruiden, grassen, vogels en kleine zoogdieren, het is drukker dan we denken rond ons. 'De biodiversiteit in een stad is vaak groter dan op de buiten. Intensieve landbouw heeft het platteland behoorlijk steriel gemaakt. Al dat leven begint meteen de stad te heroveren als we er niet meer zijn,' vertelt Frank Maes van Natuurpunt Gent. We staan aan de rand van de Bourgoyen. Met zijn voet wroet Frank wat steenpuin los. 'Dit deel van de Bourgoyen was vroeger een stort. Daar valt nu zo goed als niets meer van te zien.' Het stuk in kwestie is begroeid met wilgen, vlier, eiken en hazelaar. Sommige exemplaren hebben al een stevige omvang.

De eerste veranderingen na het verdwijnen van de mens uit Gent zijn niet meteen spectaculair. Grassen en kruiden schieten op uit de barsten en kieren die er al zijn in het stadsgesteente. Mossen koloniseren de verharde oppervlakte. Zonder Ivago om te vegen blijven de bladeren in de herfst liggen en vormen de lente erop een ideale voedingsbodem voor nog meer wildgroei. Straten beginnen groene linten te worden met hier en daar een roestig autowrak. Pioniers zoals wilgen en vlinderstruiken gaan agressiever te werk. Hun wortels zijn in staat metselwerk of beton te breken. Samen met de vorst beginnen ze met het zware werk: De sloop van Gent.

WOLVEN OP DE VLASMARKT

Na ons vertrek is het stil geworden in de stad. Het enige geluid komt van de nieuwe stadsbewoners. De dieren zijn terug. Wilde soorten, die samen met de plantengroei oprukken, maar ook onze huisdieren die we achterlieten. Zij dienen hun wild instinct terug te vinden willen ze een kans maken. Katten hebben als onverbeterlijke, sluwe jagers de beste kaarten. Honden staan er slechter voor. Grotere exemplaren kunnen zich misschien handhaven en als roedels de straten afschuimen. Kleine hondjes staat een korte bijrol als prooi te wachten. Ook het 'stadswild' dat er nu al is zal ons mensen missen. Ratten en muizen verheugen er zich misschien kortstondig op dat ze ongestoord de kasten kunnen leegvreten. Maar eens de boel op is gaan beide soorten het moeilijk krijgen. Niet in het minst omdat het aantal roofdieren sterk toeneemt. Hetzelfde geldt voor duiven. Meeuwen zullen zonder ons afval moeten leren eerlijk hun kost te verdienen met vissen. Populaties wilde dieren die nu al in de marges van de stad wonen zoals vossen en eekhoorns groeien explosief. Mocht de wijde omgeving van Gent mensloos geworden zijn en dieren weer de mogelijkheid krijgen vrij te migreren is het maar een kwestie van tijd voor grote grazers hun weg naar Gent vinden. In hun spoor volgen de wolven en andere jagers.

En de stad zelf? De oudste gebouwen van Gent

zijn meteen ook diegene die uit het meest duurzame materiaal zijn opgetrokken. De constructies uit natuursteen op de Korenmarkt en het Sint-Baafsplein staan er al verschillende eeuwen en zullen er nog wel even blijven staan. Metselwerk is gevoeliger. Kleine barsten en poriën vullen zich met water. Door de vrieskou in de winter zet het water uit en verbrijzelt zo langzaam ganse muren. Plantenwortels wroeten zich in het smalste spleetje op zoek naar water en voeding. Maar het hoeft niet per se zo langzaam te gaan. Een onweer en een goedgeplaatste bliksemschicht zijn voldoende om een grote hap uit Gent te nemen. Veel gebouwen in de stad, zowel de herenhuizen in het centrum als de arbeiderswoning in de 19de eeuwse gordel bevatten veel

hout. Zonder brandweer om het vuur te blussen valt de ene wijk na de andere ter prooi aan de vlammen. Het as tussen de zwartgeblakerde muren bevat nieuwe voedingstoffen voor de oprukkende plantengroei. Paradoxaal genoeg hebben betonconstructies er in eerste instantie baat bij dat de mens verdwijnt. Zure regen, afkomstig van de uitlaatgassen van auto's, is een belangrijke vijand van beton. Maar ook de meest solide constructies zijn niet opgewassen tegen het water. Kleine barstjes worden steeds erger door de vorst zonder onderhoud. Eens het water het staal binnenin het beton bereikt is de zaak verloren.

"Meeuwen zullen zonder ons afval moeten leren eerlijk hun kost te verdienen met vissen"

Het staal begint te roesten en dus uit te zetten. Gewapend beton wordt zo van binnenuit kapot gedrukt. Maar de snelheid waarmee gebouwen aftakelen hangt van erg veel factoren af.

GENT SCHOONGESPOELD

Eén van de belangrijkste factoren bij de ondergang van Gent is het water. Water heeft de stad groot gemaakt, maar zal haar ook weer doen verdwijnen. 'Als er niemand meer is om de sluizen te bedienen zal het water zelf zijn weg zoeken, legt Frank Maes van Natuurpunt Gent uit. 'De samenvloeiing van de Schelde en de Leie was vroeger complexer en strekte zich uit over een

veel groter gebied. Gent en omstreken was een drassig gebied met enkel de

Blandijnberg en de Zandberg als droge plekken.' Beide rivieren zijn in de loop der tijd in een strak keurslijf geperst. Met het verdwijnen van de mens blijft er niemand meer over om die waterlopen te onderhouden. Bomen drukken met hun wortels de kademuren kapot of vallen om en versperren de stroming. 'Al vrij snel zouden er regelmatig overstromingen komen,' vertelt Frank Maes. 'Veel terreinen zijn opgehoogd, maar laaggelegen delen kunnen permanent onder water komen te staan.' Ook het grondwater stijgt opnieuw als we er niet meer zijn om het op te gebruiken. Al dat water maakt dat kelders onderlopen en fundamente

hun stevigheid verliezen. De stad wordt letterlijk weggespoeld.

Terwijl de natuur Gent weer inpalmt krijgt ze het moeilijk in het noorden van de stad. Nu de onderhoudsploegen niet meer opdagen raken de industriële installaties van Gent-Zeehaven in verval. Dat is problematisch, want in de

haven liggen nogal wat gevaarlijke goedjes opgeslagen. Vooral de petrochemie zou voor rampen kunnen zorgen. De veiligheidssystemen van opslagtankers en raffinaderijen zullen het snel laten afweten wat voor lekken zorgt. Gassen vervliegen maar de olie stroomt onverbiddelijk de omgeving in. Een explosie of een bliksemschicht, en de vlammen krijgen vrij spel met niemand in de buurt om te blussen. Eens de kademuren van het kanaal Gent-Terneuzen beginnen af te brokkelen gaat het snel. De haven vervalt tot een giftig moeras waar roestige staalconstructies herinneren aan het industrieel verleden. Maar er is hoop. Langzaam spoelt het water het gebied schoon en wordt de verontreiniging veilig begraven onder een dikke laag slib.

VAGE HERINNERINGEN AAN ONS

2050. De rijhuizen in de Brugse Poort zijn hun daken kwijt. Overal staan forse bomen. Tussen de ruïnes schiet een groep schichtige reeën weg. Maar het stratenpatroon van de wijk is nog herkenbaar. Door de lege venstergaten van de flatgebouwen aan het Rabot vliegen torenvalken af en aan. Aan de Coupure staat het water tot op straatniveau. In de rietkragen jagen reigers. De bomen in het Citadelpark zijn oud geworden maar hun zaailingen hebben de stad weer in bezit genomen. De stilte is compleet.

Nog eens 500 jaar later is Gent onherkenbaar veranderd. Planten, vorst en water hebben zelfs de stevigste betonconstructies klein gekregen. Bitter weinig herinnert nog aan ons. Een gematigd oerbos van wilgen, eiken en zwarte els ligt als een groen deken over wat eens Gent was. Maar toch zijn er verschillen met de natuur die er ooit was voor we steden begonnen te bouwen. Veel soorten in de nieuwe jungle komen van elders. De exoten die we hier introduceerden blijven misschien wel de duurzaamste getuigenis van ons bestaan. De Schelde en de Leie meanderen weer door het landschap. Nu en dan legt het water door erosie restanten bloot van wat er ooit was. Al is er geen archeoloog in de buurt om zijn hoofd te breken over die vreemde overblijfselen onder de grond.

Toon Lambrechts

© Toon Lambrechts

Beschut in de werkplaats MAAR WAARTEGEN?

De jonge cineast Gust Van den Berghe gooit deze dagen hoge ogen met de film "En Waar de Sterre Bleef Stille Staan" waarin mensen met een beperking de hoofdrollen vertolken. Mocht er ooit iemand geïnspireerd door dit succes op het idee komen om een remake van Chaplins "Modern Times" te maken met gehandicapten in de hoofdrol, dan zou een documentaire over beschutte werkplaatsen misschien wel kunnen volstaan...

In dit tweede deel in onze reeks over de sociale economie gaan we wat dieper in op de beschutte werkplaatsen. Beschutte werkplaatsen zijn ontstaan na de tweede wereldoorlog, oorspronkelijk als liefdadigheidsinstellingen die als doel hadden mensen met een handicap 'bezig te houden'. De term 'beschutte werkplaats' werd voor het eerst gebruikt in de 'wet betreffende de scholing, omscholing en sociale herscholing van de minder valide' uit 1958. Vijf jaar later werd dan in de 'wet op de sociale reclassering van de minder valide' de functie van de beschutte werkplaatsen nader bepaald. Een beschutte werkplaats diende voortaan betaalde arbeid aan te bieden aan mensen met een handicap én hen indien mogelijk begeleiden en aanpassen aan de eisen van de reguliere arbeidsmarkt, zodat ze daar op termijn tewerkgesteld kunnen worden. Met deze wet werden voor het eerst ook economische doelstellingen geformuleerd.

Tegenwoordig zijn er in Vlaanderen 68 beschutte werkplaatsen die zo'n 14000 'doelgroepwerknemers' tewerkstellen. Die doelgroepwerknemers zijn volgens VLAB - de federatie van beschutte werkplaatsen - 'personen met een arbeidshandicap die tijdelijk of definitief niet op de gewone arbeidsmarkt terecht kunnen' en ze krijgen voor hun arbeid het wettelijk gewaarborgd minimumloon. Beschutte werkplaatsen moeten het statuut van VZW hebben. Maar

ze zijn wel verplicht om op zijn minst break-even te draaien. Wanneer dat niet het geval is zijn ze verplicht managementsmentsondersteuning in te kopen bij een adviesbureau. Maar dat is zelden nodig: beschutte werkplaatsen blijken behoorlijk winstgevend te zijn. Die winst mag wel, gezien de VZW wetgeving niet aan de werknemers ten goede komen...

'Sociaal' of 'economie'?

Met de wet van 1963 werd tegelijkertijd voor een pak mensen eigenlijk meteen ook de laatste kans op betaalde tewerkstelling afgesloten.

Sindsdien is het met de beschutte werkplaatsen net zo gegaan als in de rest van de sociale economie. Namelijk

dat ze naarmate ze meer geïnstitutionaliseerd raakten, ze gaandeweg ook steeds minder 'sociaal' en steeds meer 'economie' zijn geworden. Ook de motor achter deze evolutie is dezelfde; namelijk de steeds uitgebreider wordende regelgeving vanwege de overheid gecombineerd met de bemoeienissen van de werkgevers uit de reguliere economie die de beschutte werkplaatsen maar met een scheef oog bekijken. Huidig UNIZO voorzitter Karel Van Eetveld heeft vorig jaar nog een aanval gelanceerd op de beschutte werkplaatsen die volgens hem 'Valse concurrenten' zijn en 'werk bij reguliere KMO's wegkopen'. Nog volgens Van Eetveld zijn beschutte

werkplaatsen een vorm van ‘onterecht inzetten van belastingsgeld’.

Dat beschutte werkplaatsen flink gesubsidieerd worden is natuurlijk waar, samen krijgen ze zo'n 210 miljoen euro subsidie per jaar. Maar ook werkgevers in de reguliere economie kunnen loonsubsidies krijgen om het productiviteitsverlies bij werknemers met een (arbeids)handicap te compenseren. Daar wordt alleen nauwelijks gebruik van gemaakt. Wij hebben niet voor niets de hoogste arbeidsproductiviteit ter wereld: werkgevers blijken het hier collectief te vertikken om ook iets minder productieve werknemers in dienst te nemen of te houden, zelfs als ze daarvoor een (forse) loonsubsidie kunnen krijgen. En ze worden daarbij ook geen strobreed in de weg gelegd; de ‘responsabilisering’ waar onze overheid voortdurend de mond van vol heeft geldt blijkbaar alleen voor werkzoekenden en niet voor werkgevers...

Nochtans was het in het kader van de Lissabon-doelstellingen de bedoeling dat tegen 2010 - nu dus - tien procent van de werknemers op de reguliere arbeidsmarkt zou bestaan uit werknemers met een (arbeids)handicap. Dat cijfer is in de verste verte niet gehaald. Men houdt ook vast aan de behoorlijk wereldvreemde doelstelling om werknemers naar de reguliere arbeidsmarkt te laten doorstromen, gezien volgens onderzoek nauwelijks één á twee procent dat ook daadwerkelijk kan. De overheid trekt naar eigen zeggen dus wel de inclusie-kaart, maar weigert tegelijkertijd andere maatregelen dan loonsubsidies (waar zoals gezegd nauwelijks gebruik van gemaakt wordt) te nemen die de reguliere arbeidsmarkt toegankelijker zouden kunnen maken.

Wat ze daarentegen wel gedaan heeft is een aantal maatregelen nemen die ook de beschutte werkplaatsen toegankelijker maken. Al in 1999 heeft men het aantal arbeidsplaatsen in de beschutte werkplaatsen beperkt en vastgelegd op ongeveer 14000 VTE. Maar even later heeft men ook de toegangsregeling tot de beschutte werkplaatsen gewijzigd waardoor het aantal potentiële werknemers fors is toegenomen. Het is niet moeilijk te raden wat de gevolgen zijn als men tegelijk het aantal plaatsen beperkt én het aantal gegadigden uitbreidt. En al helemaal niet als dat binnen een sector gebeurt die zich steeds sterker economisch profileert. Dat is onder meer te zien aan de ook binnen de beschutte werkplaatsen steeds meer gehanteerde interim contracten en contracten van tijdelijke duur, de toenemende werkdruk enzovoort. In een dergelijke context gaat men al gauw die werknemers selecteren die het best renderen. Kort samengevat komt het erop neer dat tegenwoordig net als in de reguliere economie ook in de beschutte werkplaatsen de regel geldt: wie niet mee kan, vliegt eruit. Binnen de sector zelf heeft men het eufemistisch over de ‘toegenomen uitval’.

‘Doelgroepwerknemers’

Er bestaat vrij veel onderzoek naar beschutte werkplaatsen. Meestal gaat dat onderzoek over kosten, baten en voor- en nadelen. Kosten en baten voor de samenleving, de sociale zekerheid of de economie welteverstaan. Zo wordt voortdurend benadrukt en herhaald dat de gesubsidieerde tewerkstelling goedkoper is dan mensen een uitkering geven en gunstig uitpakt voor de economie. “Daar wordt iedereen

beter van: wie werkt, draagt bij aan de sociale zekerheid, betaalt belastingen en wordt opnieuw consument.” heet het bij VOSEC.

De mensen die in de beschutte werkplaatsen werken en om wie het zeggend allemaal draait blijven hierbij meestal volledig buiten beeld. Ook op de sites van VOSEC en VLAB komt geen enkele ‘doelgroepwerknemer’ aan het woord.

"Kort samengevat komt het erop neer dat tegenwoordig net als in de reguliere economie ook in de beschutte werkplaatsen de regel geldt: wie niet mee kan, vliegt eruit."

Bij onderzoek dat die werknemers wél aan het woord laat valt vooral op dat wat zij vertellen vaak nogal sterk afwijkt van wat de sector zelf wereldkundig maakt. Dat begint al bij de manier waarop mensen in een beschutte werkplaats terecht komen. Mensen die in een beschutte werkplaats werken doen dat omdat ze elders geen kans krijgen en dus geen keuze hebben. Maar ook om dan maar in een beschutte werkplaats te gaan werken kunnen ze eigenlijk niet zelf kiezen. De toegang tot een beschutte werkplaats wordt geregeld aan de hand van normen en criteria waar ze zelf niets aan te zeggen hebben en die door anderen bepaald worden. In de praktijk betekent dat dat de eventuele werknemers om te kijken of ze wel in aanmerking komen uitgebreid getest en gescreend worden. Het komt er eigenlijk op neer dat er nagegaan wordt of ze wel ‘abnormaal’ genoeg zijn om niet op de reguliere arbeidsmarkt terecht te kunnen en tegelijkertijd dan toch ook niet ‘abnormaal’ genoeg om in aanmerking te komen voor een uitkering. Deze procedure wordt door de betrokkenen als onrechtvaardig en vernederend ervaren. En terecht. Dat is een sterk objectiverend aanpak die duidelijk ook zo ervaren wordt valt af te leiden uit de manier waarop ze daarover spreken.

En dan is er het werk zelf. Het soort werk dat in een beschutte werkplaats verricht moet worden is veelal simpel, eentonig, repetitief en saai. En ook door de mensen die het moeten doen wordt dat wel degelijk zo ervaren. Bovendien biedt het werk geen kansen op groei of ontwikkeling en worden mensen vooral ingezet daar waar ze het best renderen en niet bij wat ze zelf zouden willen. Kortom, beschutte werkplaatsen lijken wel ontsproten aan het brein van managementsgoeroe Frederick Taylor, de uitvinder van de lopende band die een ‘man van het type van een os’ als de ideale werknemer beschouwde en wiens ideeën Charlie Chaplin inspireerden bij zijn ‘modern times’.

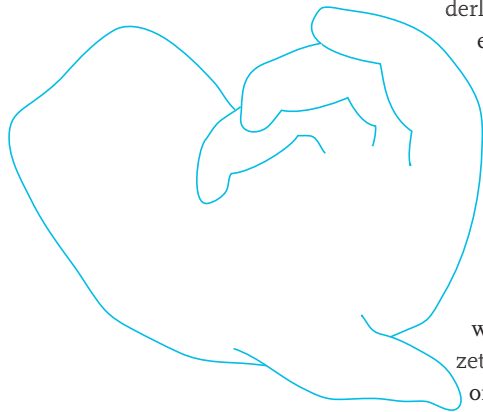
Beschutte werkplaatsen bieden hun werknemers naar eigen zeggen ‘zinvolle arbeid’ waar ze fier op kunnen zijn en waaraan ze eigenwaarde kunnen ontleenen. Veel valt daarvan nochtans niet te merken wanneer je gaat kijken naar wat die werknemers zelf vertellen over hun werk. Een hele verzameling dergelijke getuigenissen valt te lezen in “werken in een beschermde werkplaats”, een publicatie van ‘Onze Nieuwe Toekomst vzw’, de beweging “van, voor en door mensen met een verstandelijke beperking” (die begin dit jaar nog de cultuurprijs voor vrijwilligerswerk won)

Eén werknemer stelt het als volgt: “Ik wil mijn werk zelf niet tonen op foto’s. Dat is mijn privé. Want sommigen lachen mij uit! Ze vinden het heel kinderachtig wat ik daar doe. Ze lachen ons vierkant uit. Omdat we het te langzaam doen of te rap. Meestal is het voor mij zelf te eenvoudig. Voor mij persoonlijk is het kinderspel. Ik vind dat ik het soort werk privé moet houden. Er zijn andere zaken dan het werk die veel belangrijker zijn. Ik wil mijn werk niet laten zien op foto’s. Dan

zien ze wat wij als belachelijk werk doen! Bijvoorbeeld: stofzuigzakken opplooien. Ik vind dat een *werkske* dat iedereen aan kan. Of nog zoiets: beugels in bakken stoppen. Of plakkertjes op snoeren plakken. Dat is ook zoiets belachelijk.” En iemand anders vertelt: “waslappen omdraaien als ze gestikt waren. Verkeerd gestikte waslappen weer open doen. Hoeken recht trekken. Dat was continu hetzelfde werk. Daar zit geen variatie in. Ik dacht op den duur: God jongens! Dat is hier altijd hetzelfde! Ik had daar veel stress van.”

Dat is zo’n beetje de algemene teneur doorheen het hele boek. Verder zijn er klachten over de verhouding met de begeleiders (“Daar spelen ze met onze voeten.”); het gebrek aan informatie en inspraak (“De monitors spelen de baas en luisteren niet naar ons.”); de vele regels (“Wij moeten stil zijn en zwijgen. Als we praten, dan reclameren ze.”); de werkdruk (“Het is hard werken bij ons. Ze profiteren er van. Opjagen. Er achter zitten. Omdat ze winst willen zien. De motor draaiend houden. Achter ons zitten. Vandaag komt er werk binnen! En dan diezelfde dag moet dat weer buiten! Tegen ‘s avonds ben je pompaf. Het gaat te rap. Ze overdrijven.”); het gebrek aan waardering (“We willen respect krijgen voor ons werk. Wij moeten wel respect tonen voor hen, dat ze niet verdienen. Want wij worden behandeld als vetplanten. Wij mogen ons niet verdedigen, want dan zijn wij de klos. Wij zijn individuen, geen planten! We zijn geen robotten, hé.”) enzovoort.

Veel positiefs daarentegen hebben deze werknemers niet te melden over beschutte werkplaatsen en als je dat allemaal leest is het misschien niet zo verwonderlijk dat zowel VOSEC als VLAB ervoor kiezen hun werknemers niet aan het woord te laten...

Beschutte werkplaatsen beweren de ‘maatschappelijke integratie’ van hun ‘doelgroepwerknemers’ te beogen. (Nu getuigt mensen willen integreren in de samenleving, door ze van die samenleving weg te houden door ze samen te zetten met ‘soortgenoten’ en dat onder begeleiding van ‘normale mensen’ van een nogal merkwaardige opvatting van maatschappelijke

integratie) Je kunt ze niet allemaal over dezelfde kam scheren, maar eigenlijk integreren ze hun werknemers toch voornamelijk in het productieproces, als uitvoerders van arbeid die op de reguliere arbeidsmarkt moeilijk op een rendabele manier kan uitgevoerd worden.

Roen De Stoop

MEER OVER “WERKEN IN EEN BESCHERMDE
WERKPLAATS” VIA WWW.ONT.BE

DO 02 T/M VR 10.12
DE CENTRALE & VOORUIT

Muziek, film, expo en gastronomie uit de metropool waar oost en west elkaar ontmoeten

MET O.A. DAVID BOVÉE (THINK OF ONE, SWAN) & BABA ZULA / AKA MOON & MISIRLI AHMET / HELEEN VAN HAEGENBORGH & ERDEM HELVACIOGLU / NERVIN / LODOS / KARDES TÜRKÜLER / SERKAN CAGRI TRIO & LA PANIKA / GEVENDE / NIL KARAIBRAHIMGIL / BRENNACRIMMON & GROEP / ISTANBUL FASIL ENSEMBLE / FILMS / FOTOTENTONSTELLING.

ism Vzw CDF & Fzo-VI & Turkse unie Van België

INFO: WWW.VOORUIT.BE - T. 09 267 28 28

DeMorgen

AVR

RADIO 1

Witte

De Persgroep

De Persgroep

**ECO
STORE**

Ecologische bouwmaterialen en verven.

Onderdakplaten • Dampschermen • Warmte isolatie

- Geluidsisolatie • Gipsvezelplaten • Leempleister
- FSC Hout • Bamboeparket • Ecologische lijmen

Natuurverven • Leemverf & leemfinish

- Kalkverven & kalei • Kalkpleisters • Tadelakt
- Silicaatverven • Oliën & zepen voor hout
- Ecologische behandeling tegen houtworm
- Boenwassen

Een gezond huis in een gezonde leefomgeving!

Dokter Dhaenenslaan 41 • 9820 Merelbeke

T +32 (0)9 272 82 92 • info@ecostore.be

www.ecostore.be

waar gebeurd

Consumeren voor een betere wereld

ARBEIDERSPROTEST EN HET 'GENTS MODEL VAN SOCIALISME', 1830-1914

'De Vooruit' is tegenwoordig de cultuurtempel van Gent, maar 100 jaar geleden was de halve stad 'de Vooruit'. Om zover te raken moest Vooruit wel het arbeidersgeweld intomen en compromissen sluiten met het verfoeide kapitalisme.

'Linkse' Gentenaars beroepen zich graag op het rebelse en socialistische verleden van de stad. Ironisch genoeg werd het 'Gentsch socialistisch model' nochtans beroemd omdat het er in slaagde de arbeiders te disciplineren en het wilde geweld in te dammen.

Hollandervriendjes

De eerste Gentse arbeidersprotesten in het onafhankelijke België richtten zich niet, zoals je zou verwachten, tegen de toenemende industrialisering en de bijhorende verarming van het stedelijke proletariaat. Nope, de arbeiders hadden een beter doelwit: Hollandervriendjes. En daar waren er veel van bij de Gentse industriëlen. Die zagen door de Belgische onafhankelijkheid immers de Nederlandse koloniale afzetmarkt verdwijnen. Hoewel in Gent ook de werkgelegenheid met meer dan de helft naar beneden tuimelde, volgden de arbeiders de fabrieksbazen niet in hun verzet tegen de nieuwe staat.

Na geruchten dat de orangistische industrieel

Voortman wapens verzamelde voor de contrarevolutie, belegerden arbeiders zijn fabriek aan de Vogelenzang (achter het Sint-Lucasziekenhuis). Toen de industrieel op het ongelukkige idee kwam zelf pools hoogte te nemen, grabbelden de betogers hem bij zijn lurven en sleepten hem naar de Vrijdagmarkt, terwijl ze 'slaat hem dood' scandeerden. Doodslaan deden ze niet. Voortman moest wel de vrijheidsboom omarmen (die stond daar om de onafhankelijkheid te vieren) en "Leve De Vrijheid! Leve België!" roepen. In vergelijking met doodslaan viel dat best mee (de vrijheidsboom was een klein sparretje en dat prikte wel een beetje).

De betogers raakten Voortman kwijt aan de Kouter en sloegen dan maar zijn fabriek kort en klein. De autoriteiten grepen niet echt in, ook niet bij volgende ongeregelheden, want zoals de verse koning opmerkte: "La force de la monarchie Belge réside dans le sentiment des masses".

Dat zou niet blijven duren.

Nietdeugen, slegte venten en kiekenshoofden

Omdat de industriële crisis voortduurde, stuurde het Gentse 'werkvolk der fabrieken' in 1833 een petitie naar het parlement, waarin ze staatsinterventie in de economie vroegen. De petitie was twee-en-halve meter lang en bevatte 12.000 handtekeningen. Omdat sommige parlementariërs niet echt geloofden in de 'handtekeningen' (te veel kruisjes) ging een

Sta op, verworpenen der aarde!

HET 'GENTSE SOCIALISTISCHE MODEL' TEN SPIJT, KOMT DE BEKENDSTE BIJDRAGE VAN GENT AAN DE ARBEIDERSBEWEGING UIT EEN HEEL ANDERE HOEK. IN 1848 WERD IN GENT NAMELIJK PIERRE DE GEYTER GEBOREN, DE COMONIST VAN DE INTERNATIONALE (OP TEKST VAN EUGÈNE POTTIER). IN 1892 KOOS DE TWEDE INTERNATIONALE HET LIED ALS ZIJN HYMNE EN 'DE INTERNATIONALE' IS NOG ALTIJD DE 'VLAAMSE LEEUW' VAN SOCIALISTEN OVERAL TER WERELD.

DE GEYTERS OUDERS WAREN EIGENLIJK FRANSSEN EN IN 1855 KEERDE DE FAMILIE TERUG. DE GEYTER WERD OVERIGENS NIET RIJK VAN ZIJN LIED. MEER NOG, ZIJN BROER ADOLPHE GING IN 1901 LOPEN MET DE RECHTEN EROP. EIGENDOM IS DIEFSTAL, MAAR PIERRE SPANDE TOCH MAAR EEN PROCES AAN, DAT HIJ ZOWAAR VERLOOR. BIJ ZIJN ZELFMOORD IN 1916 SCHREEF ADOLPHE EVENWEL EEN AFSCHEIDSBRIEF WAARIN HIJ HET BEDROG BEKENDE. EN ZO KWAM ALLES TOCH NOG GOED, ALVAST IN DE GESCHIEDENISBOEKEN.

nieuwe petitie in 1835 vergezeld van de eerste echte massademonstratie uit de Belgische geschiedenis. Nu ja, massa. 2.000 arbeiders die door de Gentse straten trokken (700 volgens de Rijkswacht, sommige dingen veranderen nooit), maakte toen waarschijnlijk meer indruk dan nu.

Een derde petitie in 1839 ging gepaard met zware rellen: de Vrijheidsboom brandde af en het massaal ingezette leger schoot een betogersdood. In de daaropvolgende decennia volgden nog veel relletjes, maar qua structurele actie kwam het proletariaat niet verder dan wat samenzweren in de herberg van de genaamde 'Lelijke Pier'. De Gentse arbeidersvrouwen bleken maar matig onder de indruk van het revolutionaire gedrag van hun manspersonen, getuige een vrouw met Napoleonhoed bij een vrouwenrelletje in 1847:

"Onze mans noemen zich afstammelingen van Van Artevelde; het feit is, dat zij anders niet zijn dan groote

DE INTERNATIONALE © Freddy Willems

nietdeugen; verbasterde Gentenaren; mannen zonder hert, slegte venten; kiekenshoofden. Toonen wij ons kloekmoediger dan zij. Zetten wij het werk voort door onze broekloozen (= de 'sansculotten' van de Franse Revolutie, red) begonnen en brengen wij het ten goeden einde."

Ook de Eerste Internationale, opgericht in Londen in 1864, bracht weinig beterschap. Ondanks zijn mythische reputatie viel de organisatie over weinig middelen in Gent vooral op dankzij een kreupele schoenmaker die tijdens een optocht "A bas le roi! Vive de republiek!" naar Leopold II riep. Het kostte hem 18 maanden cel, maar de wereldrevolutie bracht het geen stap dicht.

Een stad in de stad

De echte omwenteling kwam er pas in 1880 met de oprichting van de eerste coöperatieve bakkerij van Vooruit. Het idee van de coöperatie was dat iedereen die dat wilde voor een beperkt bedrag lid kon worden en zijn brood bij de bakkerij kon kopen. De winst werd als winkelkrediet uitgekeerd aan de leden. Vooruit was niet de eerste coöperatieve bakkerij in Gent, maar het was wel de eerste die zich expliciet beriep op het socialisme (of 'socialismus', zoals het toen nog heette).

Vooruit kende een ongezien succes en het 'Gentsch socialistisch model' maakte een tijdlang furore in Europa. Al snel diversifieerde de coöperatie haar aanbod naar alle mogelijke goederen. Zoals een medewerker het uitdrukte: "Men zou gansch naakt

EDWARD ANSEELE © Freddy Willems

"Vooruit" kunnen binnen treden en er uitkomen als een volmaakte gentleman".

Tegelijkertijd verzamelde Vooruit een indrukwekkend patrimonium en opende eigen fabrieken, apothekers en zelfs een bank. Samen met de vakbond en de ziekenkas vormde Vooruit misschien geen staat in de staat, maar toch een stad in de stad. In de Vooruitwinkels betaalde je zelfs met een eigen munt.

Dankzij Vooruit kon de socialistische beweging terugvallen op een nooit eerder geziene organisatie: zo zond Vooruit in 1885 op één dag 10.000 broden naar stakers in de Borinage. Edward Anseele kon daardoor een paar maanden later op het oprichtingscongres van de Belgische Werkliedenpartij triomfantelijk besluiten: "wat we willen voor België bestaat al in miniatuur in Gent."

Vive Anseele en Jesus Christ

Edward 'Eedje' Anseele (1856-1938) was 60 jaar de Godfather van de Gentse socialisten. In 1886 bereikte hij het hoogtepunt van zijn roem door Leopold II "Volksmoordenaar nr. I" te noemen en dienstplichtigen op te roepen "niet op het [stakende] volk te schieten". Majesteitsschennis en oproep tot militaire ongehoorzaamheid kostten Anseele zes maanden in het cachot en maakten hem "misschien wel de populairste man van geheel België". Men vergeleek hem met Artevelde en zelfs met Jezus Christus. Minder welgezinden vonden dat Anseele eerder op Napoleon leek: een klein opdondertje dat geen tegenspraak duldde.

Anseeles uitval naar de koning bewijst in ieder geval dat de liefde tussen volk en vorst bekoeld was sinds 1830. In zijn boek 'Het rode vaderland' wijst Maarten Van Ginderachter er op dat de Gentse socialisten van de Vooruitgeneratie zich -in tegenstelling tot wat vaak gedacht wordt- identificeerden met 'Vlaanderen' en het 'Vlaamsch', niet met 'België' en zijn verfranse bourgeoisie. Anseele verlangde aanvankelijk zelfs terug naar een 'Groot-Nederland' en noemde ook later de revolutie van 1830 'een fout'.

Vooruit, maar waar naartoe?

De Vooruitcoöperatie was in theorie enkel een middel om de socialistische beweging uit te bouwen, onder het motto: 'De burgers onttrekken ons het stemrecht, onttrekken wij hen onze klienteel.' De beweging richtte zich niet meer op de revolutionaire omverwerping van de heersende maatschappij, maar op de gelei-

delijke verandering via het verwerven van politieke macht.

Om de kloof met de socialistische theorie te overbruggen, moesten de Gentse socialisten wel af en toe een oogje of twee dichtknijpen. Vooruits probleem was dat het om de kapitalisten te ondermijnen, moest blijven groeien en om te groeien moest het concurrentieel zijn. En dus kapitalistisch. Die paradox hadden sommige socialisten al voor de oprichting van Vooruit opgemerkt.

De kritiek zwol aan naarmate Vooruit uitbreidde, het democratisch gehalte van het bestuur afnam en winst steeds meer een doel op zich leek. Het succes van de 'antisocialistische' - lees: 'katholieke'- coöperatie 'Het Volk' bewees bovendien dat die methode ook voor een tegengestelde ideologie ingeschakeld kon worden.

Vooruit bloeide, theoretische bezwaren ten spijt, tot aan de Eerste Wereldoorlog. 'De Vooruit' die we nu kennen, moest de kers op de coöperatieve taart zijn. Het gebouw raakte niet op tijd klaar voor de Wereldtentoonstelling van 1913, dus plande men de feestelijke opening voor 15 augustus 1914. Tegen die tijd stonden de Duitsers evenwel al voor de deur, dus ook dat feest ging -letterlijk- niet door.

Na de oorlog kreeg Vooruit het steeds moeilijker de kapitalistische concurrentie bij te benen. Het voorname doel was tegen die tijd evenwel al gerealiseerd: vlak na de oorlog keurde Albert I -ietwat illegaal- het algemeen enkelvoudig stemrecht goed. Hij haalde ook Anseele binnen als minister.

Anseele hield aan zijn spectaculaire carrière een nogal lelijk standbeeld aan het Zuid over: met zijn rug naar Vooruit en -oorspronkelijk- wijzend naar de Capitole (in 't Gents: 't kapitoale'). Maar dat is ongetwijfeld toeval.

Wouter Brauns

BRONNEN:

- 1/ H. Defoort: *Werklieden bemint uw profijt. De Belgische sociaaldemocratie in Vlaanderen*, 2006.
- 2/ G. Deneckere: *Sire, het volk mort. Sociaal protest in België [1813-1918]*, 1997.
- 3/ M. Van Ginderachter: *Het rode vaderland. De vergeten geschiedenis van de communautaire spanningen in het Belgische socialisme voor WOI*, 2005.
- 4/ G. Vanschoenbeek: *Novecento in Gent. De wortels van de sociaal-democratie in Vlaanderen*, 1995.

WAR

GOOD
FOR
FEW

BAD
FOR
MOST

vrede

TIJDSCHRIFT VOOR
INTERNATIONALE POLITIEK

Proefnummers, vrijwilligerswerk en up-to date info
over internationale politiek op **VREDE.BE**

Jaarabonnement
(6 nummers)
20 euro

PROMO: Studenten-
abonnement
15 euro

Kif Kif is een beweging die strijdt
voor gelijkheid en tegen racisme.

Surf eens naar de website
www.kifkif.be voor journalistiek,
mediawatch, onderzoeken,
cultuurnieuws, en zoveel meer.

KIF/KIF

- HEERLIJKE (HINKELSPEL) KAZEN
- BIOLOGISCH BROOD
- WIJNEN, VRUCHTENSAPPEN
- HOEVEZUIVEL
- LOUSBERGBIER
- KAASSHOTELS
- QUICHES
- CONFITUUR
- ...

**HET
HINKEL
COOPERATIEVE
KAASMAKERIJ SPEL**

Winkel in Gent: Lousbergskaaai 33, open ma tem zat. 10u-13u & 14u-18u- tel: 09/224.20.96
Winkel in Sleidinge: Weststraat 134a, open vrij en zat. 9u-12u & 13u-17u-tel: 09/377.58.68
info@hethinkelspel.be - www.hethinkelspel.be

UGENTMEMORIE

Geschiedenis, herinneringen, tentoonstellingen,
activiteiten en wandelingen op
www.UGentMemorie.be

